

Maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen johtavat polut pääkaupunkiseudulla

Käännös alkuperäisestä englanninkielisestä raportista

Nasibeh Hedayati, KTT,
Sininauhasäätiö

*Maahanmuuttaneiden
asunnottomuuteen johtavat polut
pääkaupunkiseudulla*
Nasibeh Hedayati, KTT,
Sininauhasäätiö

Tutkimus julkaistu alunperin nimellä
Migrants' pathways into homelessness
in Finland's Capital Region

Rahoittaja Asumisen rahoitus- ja
kehittämiskeskus ARA

Terminologian käänнос: Anna-Leena Myllylä,
Suomenkielisen käännökseen kappaleet 2 sivu 6 ja
kappale 4 sivu 43: Anna-Leena Myllylä
Kannen kuva: Sofia Eskola
Taitto: Emilia Musturi

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen johtavia polkuja pääkaupunkiseudulla. Haastatteluissa, joihin osallistui 29 asunnottomuutta kokenutta maahanmuuttanutta, havaittiin useita kriittisiä tapahtumia, jotka voivat johtaa asunnottomuuteen. Sekä yksineläville (N=19) että perheellisille (N=4) tällaisia olivat: vaille tukea jääminen heti oleskeluluvan saamisen jälkeen, vuokrankorotukset, muutokset perhekoossa, kodin remontit, itsenäistyminen lapsuuden kodista, naapureiden valitukset ja muuttaminen pääkaupunkiseudulle. Maahanmuuttaneiden todennäköisyys jäädä asunnottomiksi kasvaa, kun edellä mainittuihin tapahtumiin liittyy myös muita tekijöitä, kuten alhaiset tulot, kohtuuhintaisten asuntojen puute, puutteellinen kielitaito ja vähäinen ymmärrys suomalaisista asuntomarkkinoista sekä heikko sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus. Lisäksi paperittomien maahanmuuttaneiden (N=6) haastattelujen perusteella heidän asunnottomuutensa voidaan katsoa johtuvan oleskeluluvan puuttumisesta ja rajoitetuista oikeuksista. Tässä selvityksessä tuomme esiin maahanmuuttaneiden kokemuksia asunnottomuudesta ja pyrimme tarjoamaan poliittisille päättäjille näkemyksiä siitä, miten asunnottomuutta voidaan ehkäistä kestävästi.

MASE-hanke toteutettiin ARA:n rahoittamana tutkimushankkeena syyskuusta 2023 helmikuuhun 2024. Hankkeessa kerättiin tietoa maahanmuuttaneista henkilöistä, jotka ovat aiemmin kokeneet asunnottomuutta tai ovat tällä hetkellä asunnottomia.

Sisällys

Johdanto	5
Asunnottomuus: yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden yhteisvaikutus	9
Maahanmuuttaneiden asunnottomuus Suomessa ja pääkaupunkiseudulla	11
Turvapaikanhakijat ja pakolaiset Suomessa	17
Tutkimussuunnitelma ja -menetelmä	20
Osallistujat	20
Väline	20
Laadullinen analyysi	21
Tulokset	22
Osallistujien taustatiedot	23
Asunnottomuuteen johtavat polut	23
Yksinelävät	27
Perheet	38
Paperittomat henkilöt ja perheet	43
Mielenterveys	46
Pohdinta ja suositukset	48
Lähteet	55

Johdanto

Hankkeen tavoitteena on valottaa maahanmuuttaneiden asunnottomuutta pääkaupunkiseudulla. Maahanmuuttaneiden asunnottomuus pääkaupunkiseudulla on ollut haaste vuodesta 2014. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran mukaan merkittävä osa pääkaupunkiseudun asunnottomista – sekä yksinelävistä että perheistä – on maahanmuuttajia. Vuonna 2022 yksinelävistä asunnottomista 26 prosenttia ja asunnottomista perheistä 67 prosenttia oli maahanmuuttajia. Vuonna 2023 osuudet olivat 41 prosenttia ja 70 prosenttia. Heidän taustoistaan ja asunnottomuuteen johtaneista syistä ei kuitenkaan ole yksityiskohtaista tietoa.

Aran tilastot perustuvat sen vuosittain kunnille lähettämään kyselyyn. Kyselyssä kuvataan asunnottomuustilannetta yhtenä tietyssä päivänä, joten sen avulla saatava arvio asunnottomuudesta on vain suuntaa antava. Kunnat keräävät asunnottomuustietoja yhdestä tai useammasta lähteestä. Näitä ovat sosiaalihuollon rekisterit, kunnallisten vuokra-asuntoyhtiöiden rekisterit ja eri palveluntarjoajien asiakasrekisterit. Osa kunnista hyödyntää myös Kelan toimeentulotukirekisteriä ja/tai Digi- ja väestötietoviraston (DVV) väestötietojärjestelmää asunnottomuuteen liittyvien tietojen keräämisessä ja muista lähteistä saatujen tietojen tarkistamisessa. Sininauhasäätiön kokemusten perusteella on lisäksi sellaisia asunnottomia maahanmuuttaneita, jotka eivät näy tilastoissa. He ovat siis niin kutsuttuja piiloasunnottomia. On esimerkiksi ihmisiä, jotka ovat maksaneet luvasta saada käyttää osoitetta, jossa he eivät tosiasiallisesti asu tai oleskeluluvan saaneita mutta edelleen vastaanottokeskuksissa asuvia sekä paperittomia maahanmuuttaneita. Useissa selvityksissä on noussut esille, että aiheesta tarvitaan lisää tietoa ja tutkimusta (Pleace ym., 2015; Vilkama, 2021).

Aran tilastoissa käytetään termiä maahanmuuttaja, ja sillä tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, tai henkilöä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta.

Yleisesti termin maahanmuuttaja määritelmä on hyvin tulkinnanvarainen. Se saattaa Aran kontekstissa viitata koko elämänsä Suomessa asuneeseen henkilöön. Termiin liittyvä epäselvyys vaikeuttaa entisestään maahantuottaneiden asunnottomuuteen johtavien polkujen ymmärtämistä. Esimerkiksi oleskelulupatyypin ja Suomessa asumisen kesto voivat vaikuttaa asunnottomuuden syihin ja asunnottomuuteen johtaviin polkuihin monin tavoin. Tämä puolestaan voi vaikuttaa siihen, millaisia ratkaisuja viranomaiset ja poliittiset päättäjät voivat löytää asunnottomuuden torjumisessa.

Tämä tutkimusraportti on käännös alkuperäisestä englanninkielisestä raportista. Suomalaisissa yhteyksissä käytetyt termit eivät täysin vastaa englanninkielisiä termejä. Alkuperäisessä raportissa käytettiin termiä migrant. Parhaiten englannin migrant-termiä vastaisi Suomessa termi siirtolainen. Siirtolainen termillä viitataan kuitenkin usein Suomessa nimenomaan oleskelulupansa puolesta oikeudettomaan asemaan kuuluviin ihmisiin, kuten paperittomiin ja Euroopan liikkuvaan väestöön. Suomessa on yleisimmin käytetty Aran tilaston tapaan termiä maahanmuuttaja. Termiä on kuitenkin myös kritisoitu juuri epätarkkuutensa vuoksi. Termiin on tullut suomalaisessa kontekstissa usein liitettyksi tiettyjen etnisten taustojen tai äidinkielen perusteella tehtyjä olettamuksia. Lisäksi termiin on tullut joissain yhteyksissä liitettyksi negatiivinen sävy. Työ- ja elinkeinoministeriön 2021 julkaisemassa kotoutumisen sanastossa on suositeltu käytettäväksi termiä maahanmuuttanut, viittaamaan ulkomailla syntyneeseen henkilöön, ”joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden”. Termillä halutaan selkeästi osoittaa se, että henkilö on jossain elämänsä vaiheessa muuttanut Suomeen toisesta maasta ja välttää ulkonäön perusteella tehtyjä olettamuksia. Vaikka maahanmuuttaja-termi on edelleen yleisesti käytössä ja sitä käytetään esimerkiksi lakiteksteissä, on tässä raportissa valittu käyttää termiä maahanmuuttanut, koska se on maahanmuuttaja-termiä tarkempi ja siihen ei liity negatiivista arvolatausta. Tutkimusta varten haastateltiin kuitenkin myös Suomeen muualta muuttaneita henkilöitä, joilla ei ole asunnottomuushetkellä ollut oleskelulupaa. Aran tilastoihin viitattaessa käytetään Aran käyttämää maahanmuuttaja-termiä.

Tässä yhteydessä myös asunnottomuuden määrittely on erittäin tärkeää, koska asunnottomuuden tarkka määritelmä on jatkuva keskustelun kohde tutkimuksen ja poliittisen päätöksenteon areenoilla. Kansainvälisessä kirjallisuudessa osa asiantuntijoista määrittelee asunnottomuuden kapeasti niin, että kyse on ainoastaan kadulla tai tilapäismajoituksessa asuvista. Toiset taas katsovat, että näin määriteltynä jää piiloon paljon katuasunnottomuutta yleisemmän sosiaalisen ongelman laajuus (Fiedler et al., 2006; Pleace, 2017; ARA, 2023). Suomessa asunnottomiksi luetaan tilastollisesti myös henkilöt, jotka oleskelevat tilapäisesti ystävien tai sukulaisten luona, EU:n ETHOS-luokittelua noudattaen. Vuonna 2023 tähän luokkaan kuului Suomessa 62 prosenttia asunnottomista. (Fiedler ym., 2006; Pleace, 2017; Ara, 2023). Kokemuksemme osoittavat kuitenkin, että maahantuottaneiden keskuudessa on myös sellaista piiloasunnottomuutta, joka ei näy Aran tilastoissa.

Jotta voidaan kehittää toimivaa asunnottomuuspolitiikkaa ja taata yhdenvertainen kohtelu asumiseen liittyvissä asioissa, aiheesta tarvitaan lisää tieteellistä tutkimusta. Muissa Euroopan maissa, joissa muuttoliikkeellä on pidempi historia, haasteita ovat maahanmuuttaneiden asunnottomuus, asumisen eriytyminen ja heikot asuinolosuhteet. Näitä on pidetty ratkaisua vaativina haasteina Euroopan unionissa vuodesta 2005 lähtien (Euroopan komissio, 2005). Kokemuksemme mukaan pakolaistaustaiset¹ ovat asunnottomuuden osalta haavoittuvammassa asemassa, ja pakolaistaustaisten määrän lisääntyessä myös Suomeen on syntynyt uusia asunnottomuuden muotoja. Tämä suuntaus on havaittu myös Euroopan tasolla (Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto, 2021; FEANTSA:n yleiskatsaus asumisessa syrjäytymiseen Euroopassa, 2020). Suomen tulisi kiinnittää huomiota tähän ilmiöön ennen kuin siitä tulee vakavampi ongelma. Suomi on onnistunut vähentämään asunnottomuutta Asunto ensin -mallin avulla. On kuitenkin asunnottomien ryhmiä, kuten maahanmuuttaneita, joiden tarpeisiin

¹ Pakolaisen määritelmä: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asy-lum-and-migration-glossary/glossary/refugee_en

tämä malli ei vielä vastaa, eikä maahanmuuttaneiden asunnottomuutta ole aiemmin juuri tutkittu Suomessa. Tämän vuoksi tässä tutkimushankkeessa pyrittiin keräämään tietoa asunnottomien maahanmuuttaneiden taustoista ja selvittämään polkuja, jotka ovat johtaneet heidän asunnottomuuteensa. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1) Keitä asunnottomat maahanmuuttaneet ovat

2) millaiset polut ovat johtaneet heidän kohdallaan asunnottomuuteen?

Ehdotamme myös ratkaisuja tulosten pohjalta. Tässä selvityksessä tuomme myös esiin maahanmuuttaneiden kokemuksia asunnottomuudesta ja pyrimme tarjoamaan poliittisille päättäjille näkemyksiä siitä, miten asunnottomuutta voidaan ehkäistä kestävästi. Piiloasunnottomuuden tunnistaminen on avainasemassa asunnottomuuden varhaisen tunnistamisen ja siten pitkän aikavälin tehokkaan asunnottomuudenpoistostrategian kehittämisen kannalta.

Asunnottomuus: yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden yhteisvaikutus

Tutkimusten mukaan asunnottomuus on seurausta makrotason rakenteellisten riskitekijöiden ja mikrotason yksilöllisten riskitekijöiden monimutkaisesta yhteisvaikutuksesta (Lee ym., 2010). Nooe ja Patterson (2010) korostavat asunnottomuusmallissaan yksilöllisiä tekijöitä, kuten ikää, nuorten ja ikääntyneiden haavoittuvuutta, haavoittuvuutta asumus- ja avioeron yhteydessä, sosiaalisen verkoston puutetta, altistumista väkivallalle ja hyväksikäytölle, psyykkisiä tai fyysisiä sairauksia, päihteiden väärinkäyttöä ja alhaista koulutustasoa. Asunnottomuutta lisääviä rakenteellisia tekijöitä ovat köyhyys, työttömyys, alhainen palkkataso, yhteiskunnan riittämätön tuki, syrjintä ja kohtuuhintaisten asuntojen puute, jossa perheet ovat haavoittuvin ryhmä.

Kuva: Sofia Eskola

Tutkimukset eri puolilla maailmaa vahvistavat yksilöllisten tekijöiden vaikutuksen maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen, mukaan lukien sotaa pakenevien nuorten haavoittuvuus (Couch, 2017), alhainen koulutustaso ja paikallisen kielitaidon puute (Flatau ym., 2015), vajavainen asuntomarkkinoiden tuntemus (Beer & Foley, 2003), väkivalta (Mayock ym., 2012; Thurston ym., 2013), henkinen ja fyysinen terveys (Couch, 2011, 2017) sekä perhekonfliktit (Kaur ym., 2021). Gaetz, Gulliver ja Richter (2014) tunnistavat taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset olosuhteet rakenteellisiksi tekijöiksi, jotka vaikuttavat yksilöiden asunnottomuuteen. Kirjallisuudessa korostetaan, että politiikan muuttaminen ja uusien toimintamallien käyttöönotto erityisesti maahanmuuttaneita varten on välttämätöntä, jotta tällaisiin rakenteellisiin tekijöihin voidaan puuttua tehokkaasti (Fitzpatrick ym., 2012). Puutteellinen paikallisen kielen taito altistaa osan maahanmuuttaneista syrjinnälle sekä työssä että asumisessa. He saattavat joutua tekemään matalapalkkaisia töitä, jolloin heidän tulonsa eivät riitä vuokra-asumiseen. Tämä taloudellinen este lisää syrjintää asuntomarkkinoilla (Beer & Foley, 2003; Kauppinen, 2019; Kaur ym., 2021). Joissakin maissa, kuten Kanadassa, taloudellisen tuen lopettaminen maahanmuuton alkuvaiheen jälkeen on noussut pakolaisten asunnottomuuden pääasialliseksi syyksi (Kaur ym., 2021; St. Arnault & Merali, 2019). Lisäksi julkisen tuen ja avun puute siirryttäessä pois vastaanottokeskuksesta on tunnistettu rakenteelliseksi tekijäksi, joka vaikuttaa pakolaisten asunnottomuuteen (Mitton, 2021). Asunnottomuutta käsitelleessä eurooppalaisessa konsensuskonferenssissa vuonna 2010 Euroopan asunnottomuuden seurantakeskus luokitteli muuttoliikkeen uudeksi asunnottomuuden rakenteelliseksi riskitekijäksi. Konferenssin johtoryhmä korosti, että maahanmuuttopolitiikan tulisi ehkäistä asunnottomuutta, ja vaati lisää tutkimusta muuttoliikkeen ja asunnottomuuden välisestä suhteesta (Hermans ym., 2020).

Maahanmuuttaneiden asunnottomuus Suomessa ja pääkaupunkiseudulla

Suomea on pidetty esimerkkinä asunto ensin -mallin onnistuneesta toteuttamisesta. Asunto ensin -mallissa asunnon tarjoaminen on aina etusijalla haavoittuvassa asemassa olevien tukemisessa (Y-säätiö, 2017). PAAVO I - (2008–2011) ja PAAVO II -ohjelmien (2012–2015) sekä AUNE-toimintaohjelman (2016–2019) kautta pitkäaikaisasunnottomuus ja asunnottomuus ylipäätään ovat vähentyneet merkittävästi. Nämä kansalliset suunnitelmat ovat hallituksen käynnistämiä ja niiden toteutus on hallituksen, kuntien ja kansalaisjärjestöjen yhteistyön tulos. Kansalaisjärjestöillä, kuten Y-säätiöllä, VVA:lla ja Sininauhasäätiöllä, on pitkät perinteet asunnottomien tukemisessa. Näiden kansallisten suunnitelmien myötä siirryttiin perinteisestä portaikkomallista asunto ensin -malliin. Painopiste muuttui siten, että asunnottomille pyritään tarjoamaan asunto jo ennen kuin taustalla oleviin terveysoloihin puututaan. Aiemmin terveysongelmat pyrittiin ratkaisemaan aina ensin. Lisäksi valtion tukemia vuokra-asuntoja, eli Ara-asuntoja, on rakennettu enemmän ja alettu tarjota tehokkaampia asumisneuvontapalveluja.

FEANTSA:n mukaan asunnottomuus on vähentynyt Suomessa 1980-luvulta lähtien. Aran mukaan suuntaus oli tämä aina vuoteen 2023 asti. Tutkimusten ja virallisten tilastojen mukaan asunto ensin -malli on ollut hyödyksi asunnottomille ja samalla tuonut myös säästöjä sosiaalipalveluihin. Tästä huolimatta pakolaiset ja paperittomat ovat edelleen alttiita asunnottomuudelle (Pleace, 2017; Kangas & Kalliomaa-Puha, 2019).

Maahanmuuttajien asunnottomuusaste oli Suomessa vuosina 2001–2005 3–4 prosenttia. Vuonna 2006 se nousi 6,5 prosenttiin ja vuonna 2009 9 prosenttiin koko maassa. Luku oli korkeimmillaan Suomeen vuosina 2015–2016 kohdistuneen laajamittaisen muuttoliikkeen yhteydessä, jolloin se nousi koko maassa noin 27 prosenttiin. Tämän jälkeen maahanmuuttajien asunnottomuus on vähentynyt niin, että vuonna 2022 se

oli koko maassa 18 prosenttia. Vuonna 2023 tapahtui kuitenkin merkittävää kasvua ja maahanmuuttajien osuus asunnottomuudesta nousi 24 prosenttiin. Pääkaupunkiseudulla osuus on ollut suurempi kuin koko maassa. Vuonna 2010 maahanmuuttajien asunnottomuusaste oli pääkaupunkiseudulla 13 prosenttia ja vuonna 2015 37 prosenttia. Vuonna 2020 osuus laski 32 prosenttiin ja vuonna 2022 26 prosenttiin. Vuonna 2023 se kasvoi dramaattisesti 41 prosenttiin, joka on korkeampi osuus kuin koskaan aikaisemmin (Ara, 2014–2023).

Toisaalta asunnottomien maahanmuuttaneiden perheiden osuus on aina ollut erittäin suuri sekä koko maassa että pääkaupunkiseudulla. Koko maassa luku on viimeisten kymmenen vuoden aikana vaihdellut 40 prosentista 64 prosenttiin, mutta pääkaupunkiseudulla se on aina ollut yli 50 prosenttia. Suomeen suuntautuva muuttoliike on ollut historiallisesti suhteellisen vähäistä muihin Euroopan maihin verrattuna. Se on kuitenkin ollut lisääntymään päin. Tällä hetkellä vieraskielisten osuus koko maassa on 8,9 prosenttia. Vuonna 2022 osuus oli Helsingissä 17 prosenttia, Vantaalla 24,8 prosenttia ja Espoossa 21,9 prosenttia (Espoon kaupunki, 2022; Helsingin kaupunki, 2022; Tilastokeskus, 2022; Vantaan kaupunki, 2022). Näissä tilastoissa ”vieraskielisellä” tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Määritelmä vastaa kriteerejä, joita Ara käyttää luokitellessaan henkilön maahanmuuttajaksi.

Yksi asunnottomuuden vähentämiseen tähtäävien kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien keskeisistä lähestymistavoista on ollut asumisneuvonnan tarjoaminen, joka on käsittänyt asumisen perustaidot, arjenhallinnan taidot, vertaistuen ja oikeudellisen neuvonnan. Helsingin kaupungin asumisneuvonta perustettiin 1990-luvun lopulla, mutta tuolloin se oli tarkoitettu erityisesti Helsingin kaupungin asunnoissa asuville. Ympäristöministeriö säati vuonna 2022 väliaikaislain, jolla haluttiin edistää sitä, että asumisneuvontaa on tarjolla laajemmin kaupunkien tai hyvinvointialueiden kautta, ja että se on kaikkien saatavilla, myös heidän, jotka asuvat yksityisasunnoissa tai yksityisomisteisissa vuokra-asunnoissa. Laki tuli voimaan tammikuussa 2023, ja sen voi-

massaolo päättyy joulukuussa 2027. Tavoitteena on koota tältä ajanjaksolta kokemukseen perustuvia näkemyksiä asumisneuvonnan tulevan suunnan arvioimiseksi. Tämä on linjassa niiden suunnitelmien kanssa, joita sekä aiemmat että nykyinen hallitus ovat laatineet pitkäaikaisasunnottomuuden kitkemiseksi vuoteen 2027 mennessä. Laki on linjassa myös Helsingin kaupungin suunnitelman kanssa, jolla tähdätään asunnottomuuden poistamiseen vuoteen 2025 mennessä. Asumisneuvonta kattaa talousneuvonnan, vuokrasopimukset ja suhteet naapureihin (laki asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027, 2022).

Lisäksi yksi AUNE-toimintasuunnitelman (2016–2019) tärkeimmistä kohderyhmistä olivat maahanmuuttaneet. Suunnitelman perusteella monet STEAn (sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus) rahoittamat kansalaisjärjestöt alkoivat tarjota monikielistä asumisneuvontaa, koulutusta ja materiaalia maahanmuuttaneille. Esimerkiksi Monihelin Katto-ohjelmalla on pysyvä rahoitus STEAlta.

Sininauhasäätiön Kota-ohjelma käynnistyi vuosina 2017–2019 toteutetuilla kahdella hankkeella. Toinen niistä oli Euroopan unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) rahoittama hanke, joka tarjosi asumiseen liittyvää koulutusta ja perehdytystä kiintiöpakolaisille Uudellamaalla. Toinen oli STEAn rahoittama hanke, jossa tuettiin hiljattain oleskeluluvan saaneita asunnon löytämisessä ja vastaanottokeskuksista poismuuttamisessa sekä avustettiin paperittomia maahanmuuttaneita. Vuonna 2020 Kota-ohjelma sai jatkuvan STEA-rahoituksen maahanmuuttaneiden asunnottomuuden ehkäisemistyötä varten. Siihen kuuluu asumiseen liittyvää koulutusta ja monikielistä asumisneuvontaa. Kohderyhmänä ovat maahanmuuttaneet, jotka ovat äskettäin muuttaneet Suomeen tai tarvitsevat tukea eri syistä, kuten puutteellisen suomen- tai englanninkielentaidon, digilukutaidottomuuden tai mielenterveyden haasteiden vuoksi. Kota tarjoaa apua myös paperittomille maahanmuuttaneille. Neuvontaa tarjotaan pääkaupunkiseudulla ja kurssitarjonta kattaa koko Uudenmaan alueen.

Kansallisten suunnitelmien ja ohjelmien toinen päästrategia on ollut tukea kohtuuhintaisen vuokra-asuntojen rakennusta ja peruskorjausta sekä erilaisin tavoin parantaa erityisryhmille, kuten pitkäaikaisasunnottomille, suunnattujen asuntojen saatavuutta. Kohtuuhintaisia asuntoja ei kuitenkaan vielä ole riittävästi etenkin pääkaupunkiseudulla, mikä onkin tätä nykyä merkittävä asunnottomuuden syy (Kangas & Kalliomaa-Puha, 2019; Kinni, henkilökohtainen tapaaminen, syyskuu 2023). Lisäksi FEANTSA:n (2022) mukaan heikkolaatuisissa asunnoissa asuvien osuus Suomessa on kasvanut 100 prosenttia vuodesta 2019. Myös asumisen ahtausta on lisääntynyt Suomessa 72 % vuoteen 2009 verrattuna. Helsingin asuntokannasta 80 prosenttia on yksiöitä tai kaksioita (Helsingin kaupunki, 2022). Tämä voidaan nähdä yhtenä syynä sille, että perheasunnoista tuntuu olevan pulaa.

Kansaneläkelaitoksen eli Kelan tarjoamia perusturvan takaamiseen tähtäviä etuuksia on pidetty yhtenä merkittävimmistä asunnottomuutta vähentävistä tekijöistä Suomessa (Kangas & Kalliomaa-Puha, 2019; Pleace, 2017). Vuonna 2023 hallitus päätti moninaisista leikkauksista Kelan asumisen tukiin. Niiden myötä asumistukea ei enää saa omistusasumiseen, ja opiskelijat siirtyvät yleisen asumistuen piiristä määrältään pienemmän opintotuen asumislisän piiriin. Myös asumistuen korvausprosentti pienenee 10 prosenttiyksikköä (Kela, joulukuu 2023). Muutokset astuvat voimaan huhtikuussa 2024, ja eri alojen asiantuntijat ovat jo varoittaneet seurauksista (Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi, 2023; Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL, 2023; Saloma, 2023). Uusi hallitus suunnittelee myös erillisen sosiaaliturvajärjestelmän luomista Suomeen humanitaarisista syistä tuleville. Tämä huolestuttaa monia asiantuntijoita, koska uudistukset voivat johtaa eriarvoisuuden lisääntymiseen ja tiettyjen ryhmien syrjäytymiseen. Uudistuksesta keskustellaan edelleen ja se on herättänyt paljon kritiikkiä ja huolta (Yle, syyskuu 2023).

Maahanmuuttaneiden kotoutumisprosessi

Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamislainsäädännöstä, jonka tavoitteena on maahanmuuttajien sujuvan kotoutumisen ja osallisuuden edistäminen suomalaisessa yhteiskunnassa (laki kotoutumisen edistämisestä, 2023). Kunnat, TE-toimistot ja oppilaitokset tekevät yhteistyötä, jonka tavoitteena on räätälöidä kotoutumissuunnitelma kunkin yksilön yksilöllisiin tarpeisiin. Suunnitelmassa painotetaan suomen tai ruotsin kielen taitoa, jotta maahanmuuttaneet saavat työllistymiseen tarvittavat taidot sekä suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan tuntemuksen (Kenelle kotoutumissuunnitelma tehdään?, n.d.; Kotoutumiskoulutus, 2023).

Kotoutumissuunnitelman keskeisten tavoitteiden saavuttamisessa on kuitenkin ollut haasteita, jotka johtuvat resurssien rajallisuudesta. Lisäksi suunnitelma on melko yleisluontoinen siihen nähden, miten vaihtelevia maahanmuuttaneiden taustat, tarpeet ja taidot voivat olla. Vaikka suomen tai ruotsin kielen opetus on keskeinen osa suunnitelmaa, OECD:n mukaan yli 80 prosenttia osallistujista ei saavuttanut haluttua B1.1-taitotasoa, joka sekin saattaa riittää vain tiettyihin työpaikkoihin ja elämäntilanteisiin. Lisäksi suomen kielen kurssuja tarjotaan maksutta vain oleskeluluvan saaneille työttömille maahanmuuttaneille. Tällöin suljetaan pois henkilöt, jotka työskentelevät kokopäiväisesti, osallistuvat kokopäiväisiin opintoihin tai eivät voi sitoutua päivittäiseen kielenopetukseen. Lisäksi kotoutumissuunnitelmaan sisällytettäville kielikursseille on pitkät jonot, vaikka ne olisi tarkoitus aloittaa 1–2 kuukauden kuluessa kielitaidon arvioinnista (Heikkilä & Peltonen, 2002; Koskela, 2014; Lehtimaja, 2017; OECD, 2018; Bontenbal & Lillie, 2022; Kotoutumiskoulutus, 2023).

Työ- ja elinkeinoministeriön katsauksen (2020) mukaan kolmasosa viiden vuoden kotoutumissuunnitelmiin osallistuneista on työvoiman ulkopuolella ja kolmasosa etsii

edelleen työtä (Alasalmi, Busk, & Holappa, 2023). Tämä on linjassa sen tosiasian kanssa, että maahanmuuttaneiden työttömyys on korkeampi kuin kantaväestön (Nichols & Virsinger, 2021). Eri tutkimusten mukaan syitä maahanmuuttaneiden korkeaan työttömyyteen Suomessa ovat suomen kielen taidon puute ja työnantajien kielteinen suhtautuminen maahanmuuttaneisiin (Heikkilä, & Peltonen, 2002; Bontenbal & Lillie, 2022).

Edellinen hallitus ehdotti uutta kotoutumislakia, joka on määrä panna täytäntöön vuonna 2025. Uuden lain mukaan kunnat ovat vastuussa kotoutussuunnitelmien toteuttamisesta kotouttamisprosessin nopeuttamiseksi. On korostettu, että kotoutumisprosessi on käynnistettävä välittömästi. Uuden lain pääkohtia ovat naisten ja työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttaneiden työllistymisen edistäminen sekä yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Kotoutumissuunnitelma on tällä hetkellä kolmivuotinen, ja sitä voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella, jos siihen on alkuvuosien aikana tehdyn arvioinnin perusteella erityisiä tarpeita ja perusteltuja syitä. Vuodesta 2025 lähtien suunnitelman kesto lyhennetään kuitenkin kahteen vuoteen. Mahdollisuus sen jatkamiseen kahdella vuodella säilyy ennallaan. Tämä muutos on herättänyt huolta monissa asiantuntijoissa, jotka kyseenalaistavat sen, nopeuttaako muutos todella maahanmuuttaneiden kotoutumisprosessia, kuten hallitus on muutosta perustellut (Laki kotoutumisen edistämisestä, 2023; Suomen hallitus, 2021).

Turvapaikanhakijat² ja pakolaiset Suomessa

EU:ssa ja Suomessa turvapaikanhakijat odottavat usein pitkään vastaanottokeskuksissa. Joissakin tapauksissa ihmiset ovat joutuneet odottamaan ja oleskelemaan vastaanottokeskuksissa useita vuosia. Näin oli etenkin vuosina 2015–2017 (Kangas & Kalliomaa-Puha, 2019; FEANTSA, 2020). Turvapaikanhakijat sopivat ETHOS-määritelmään asunnottomuudesta, mutta heitä ei lasketa Aran tilastoihin. Vaikka Suomessa on ollut vähemmän turvapaikanhakijoita kuin muissa EU-maissa, vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi EU:n muuttovirtojen lisääntyessä: Irak, Afganistan, Somalia ja Syyria olivat tärkeimmät lähtömaat (Tiainen, 2016). Tämän jälkeen turvapaikkahakemusten määrä kääntyi Suomessa laskuun, kunnes se taas kasvoi hieman hetkellisesti vuonna 2022 Ukrainan sodan vuoksi (Suomen hallitus, 2023).

Turvapaikanhakijoiden vastaanottoa Suomessa valvoo sisäministeriön alainen Maa-hanmuuttovirasto (Migri). Kun turvapaikkahakemus on hyväksytty ja hakijalle on myönnetty oleskelulupa, seuraava askel on siirtyminen pois vastaanottokeskuksesta. Migri pyrkii helpottamaan nopeaa siirtymistä, vaikka tiukkoja määräaikoja tälle ei ole säädetty. Tuoreesta oleskeluluvan haltijasta tulee sen kunnan asukas ja asiakas, josta hän saa asunnon.

Yksi vaihtoehto pakolaisille on kuntapaikka. Tämä tarkoittaa, että kunta ottaa vastuun asunnon löytämisestä (Kuntapaikoista sopiminen tukee sujuvaa kuntaan siirtymistä, n.d.). Suomessa ELY-keskukset vastaavat pakolaisten kuntapaikkojen alueellisesta koordinoinnista. Kuntapaikkoja myönnetään kiintiöpakolaisille, alaikäisille ja mahdollisesti muille kansainvälistä suojelua saaville pakolaisille. Uudenmaan ELY-keskuksen

² Turvapaikanhakijan määritelmä: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-assembly-and-migration-glossary_en

maahanmuuttopäällikkö Jaana Suokonauktion (2023) mukaan päätös kuntapaikkojen määrästä ja saajista kuuluu aina kunnanvaltuustoille, jotka ilmoittavat toiveensa ELY-keskuksille. Näin ollen saatavilla olevien kuntapaikkojen määrä on rajallinen ja vaihtelee. Esimerkiksi vuonna 2016 Uudenmaan ELY-keskus myönsi noin 1 000 kuntapaikkaa. Vuonna 2023 paikkoja myönnettiin yhteensä 700, kuntien painotuksen mukaisesti enimmäkseen Ukrainasta paenneille. Erityisenä haasteena on ristiriita siinä, että kuntapaikat sijaitsevat pääasiassa pienemmissä kaupungeissa, kun taas pakolaiset jäisivät mieluiten pääkaupunkiseudulle (henkilökohtainen viestintä, marraskuu 2023).

Tuoreella oleskeluluvan haltijalla on myös kaksi muuta vaihtoehtoa: he voivat etsiä asuntoa itsenäisesti tai pyytää siihen apua vastaanottokeskuksen henkilökunnalta. Pääkaupunkiseudulla sijaitsevan vastaanottokeskuksen henkilöstön jäsen mainitsi, että vastaanottokeskuksen ohjaajat järjestävät viikoittaisia asunnonhakutyöpajoja ja ohjaavat hakijoita myös kansalaisjärjestöihin, jotka tarjoavat tukea ja neuvontaa asunnonhakemisasioissa eri kielillä. Esimerkkejä tällaisista ovat Sininauhasäätiön Kota-toiminta ja Monihelin Katto-toiminta. (Migri, n.d.; henkilökohtainen keskustelu vastaanottokeskuksen henkilökunnan kanssa, lokakuu 2023).

Kuva: Sofia Eskola

Osa turvapaikanhakijoista päättää asua ystävien tai perheenjäsenten luona vastaanottokeskuksen ulkopuolella odottaessaan Migrin päätöstä turvapaikkahakemukseensa. He ovat edelleen vastaanottokeskuksen asiakkaita, mutta heitä kutsutaan yksityismajoittujiksi. Kun oleskelulupa on myönnetty, vastaanottokeskuksen näkökulmasta etusijalla avun ja tuen saamisessa oman vuokra-asunnon hankintaan ovat ne, jotka vielä asuvat vastaanottokeskuksissa (henkilökohtainen keskustelu vastaanottokeskuksen henkilökunnan kanssa, lokakuu 2023).

Ukrainasta paenneille on myönnetty tilapäinen suojelu EU:ssa, ja tätä suojelua on jatkettu vuoteen 2025 asti. Migrin mukaan tilapäistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelyaika on viikko. Vaikka tilanne on rasittanut Suomen sosiaaliturvajärjestelmää, se on tarjonnut Ukrainasta paenneille erilaisen, sujuvamman prosessin kuin turvapaikanhakijoilla oli vuonna 2015. Kela on esimerkiksi ottanut käyttöön uusia hakulomakkeita ukrainan ja venäjän kielillä etuuksien hakemiseksi, kun aiemmin lomakkeet olivat saatavilla vain suomen, ruotsin, saamen ja englannin kielellä (Kela, maaliskuu 2023; Migri, lokakuu 2023).

Tutkimussuunnitelma ja -menetelmä

Osallistujat

Syksyn 2023 aikana tehtiin taustakyselyitä ja haastatteluja, joihin osallistui 29 maahanmuuttanutta, joista 19 asui yksin, 4 oli perheellisiä ja 6 paperittomia. Kyselyt ja puolistrukturoidut haastattelut kestivät 30–60 minuuttia, ja ne toteutettiin joko henkilökohtaisesti tai puhelimitse osallistujan valinnan mukaan. Suurin osa haastatteluista tallennettiin, litteroitiin ja käännettiin englanniksi, mutta joissakin tapauksissa tutkija kirjoitti osallistujan pyynnöstä vastaukset muistiin tallentamisen sijasta. Ennen haastatteluja osallistujat saivat tietoa tutkimuksesta. Osallistujille kerrottiin, että heillä oli vapaus vastata tai olla vastaamatta kysymyksiin ja heitä muistutettiin toistuvasti osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta vetäytyä tutkimuksesta missä tahansa vaiheessa. Kaikki tiedot kerättiin anonyymisti. Osallistujat rekrytoitiin pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo ja Vantaa) maahanmuuttaneille asumisneuvontaa tarjoavien järjestöjen kautta. Lisäksi osa osallistujista rekrytoitiin suoraan Helsingin kaupungin asumisneuvonnan kautta. Tutkimuslupa myönnettiin ja eettinen arviointiprosessi tehtiin kunkin organisaation eettisten määräysten mukaisesti. Tässä tutkimuksessa päätimme keskittyä muihin kuin Ukrainasta paenneisiin maahanmuuttaneisiin, koska Ukrainasta paenneiden oleskelulupaprosessi on erilainen verrattuna muihin kansallisuuksiin.

Väline

Tietoja kerättiin lyhyen kyselyn ja puolistrukturoitujen haastattelujen avulla. Kyselyyn sisältyi kysymyksiä osallistujien syntymäpaikasta, Suomessa asumisen kestosta, äidinkielestä, iästä, sukupuolesta, työllisyystilanteesta tai opiskelustatuksesta, koulustaustasta, oleskelulupatyypistä ja Suomeen muuttamisen syystä. Tutkija laati osallistujien vastausten perusteella yhteenvedon kyselystä. Lisäksi toteutettiin puolistrukturoituja haastatteluja, joiden avulla kerättiin tietoa osallistujien asunnottomuuteen

liittyvistä kokemuksista. Haastatteluissa selvitettiin muun muassa asunnottomuuden ajankohtaa, kestoja, taustasyitä, elinoloja kyseisenä ajanjaksona, saatavilla ollutta sosiaalipalveluiden tukea ja sosiaaliturvaa, osallistujien kokemia terveyshaasteita ja nykyistä asumistilannetta. Tutkija puhui farsia/daria, kurdia (sorani), englantia ja suomea, ja muiden kielten osalta hyödynnettiin tarvittaessa tulkkauspalveluja.

Laadullinen analyysi

Tässä tutkimuksessa kaikki haastattelut litteroitiin ja valmisteltiin analysoitavaksi käyttäen Charmazin (2006) kuvaamaa konstruktivistisen aineistolähtöisen teorian menetelmää. Tämä lähestymistapa vastaa laadullisen tutkimuksen tulkinnallista lähestymistapaa, jossa korostetaan, että teoreettiset analyysit ovat pikemminkin tulkintoja kuin puhtaasti objektiivisiä kuvauksia todellisuudesta.

Analyysiprosessissa oli neljä keskeistä vaihetta: Ensin aineistolle tehtiin alustava koodaus, jossa kullekin haastattelulitteraattien riville annettiin leima sisällön luonteen perusteella. Tässä vaiheessa pyrittiin havaitsemaan erityisiä tapahtumia, tekijöitä, toimintaa, vuorovaikutustilanteita tai prosesseja, joilla voisi olla vaikutusta maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen. Tämän jälkeen analyysissä siirryttiin fokusoituun koodaukseen, jossa koostettiin suurempia tietokokonaisuuksia. Tämä synteesi perustui alustavassa koodausvaiheessa havaittuihin yleisimpiin ja merkittävimpiin koodeihin. Kolmannessa vaiheessa tehtiin jatkuva arviointi kaikilla analyysitasoilla. Tämä edellytti tietojen vertailua ja vastakkainasettelua, mukaan lukien alkuperäisten koodien välinen, alkuperäisten koodien ja luokkien välinen sekä luokkien välinen vertailu. Viimeisessä vaiheessa aineistosta johdetut käsitteelliset kategoriat yhdistettiin yhtenäiseksi malliksi tai viitekehyyksi. Kyse on siis analyysin yhteydessä löydettyjen eri elementtien yhdistämisestä mielekkääksi ja jäsennellyksi rakenteeksi. Tämä prosessi toteutettiin erikseen yksineläville ja perheille.

Tulokset

Tutkimuksessa tehtiin taustakysely ja haastattelu 29 osallistujalle, joihin kuului 19 yksinelävää, 4 perhettä ja 6 paperitonta henkilöä. Osallistujilla oli monenlaisia taustaominaisuuksia, jotka on esitetty kaavioissa 1–4 ja taulukoissa 1–4. Haastattelukysymyksiin saatujen vastausten perusteella laadittiin kaksi vuokaaviota (1 ja 2), joiden avulla voidaan ymmärtää pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen johtaneita polkuja.

Osallistujien taustatiedot

Tutkimukseen osallistui 21 miestä ja 8 naista pääasiassa 20–49-vuotiaiden ikäryhmästä. Yksi osallistujista oli alle 25-vuotias ja kaksi kuudesta paperittomasta osallistujasta oli 20–29-vuotiaita. Yksi paperittomista osallistujista oli nainen.

Tutkimukseen osallistuneet olivat muuttaneet Suomeen pääosin turvapaikanhakijoina vuonna 2015–2017 Eurooppaan suuntautuneen laajan muuttoliikkeen yhteydessä. He olivat lähtöisin pääasiassa Irakista, Afganistanista, Somaliasta ja Syyriasta, mikä vastaa Suomeen tuona aikana suuntautunutta muuttoliikettä.

Suurin osa osallistujista oli muuttanut Suomeen turvapaikanhakijoina, mikä osoittaa ryhmän alttiuden asunnottomuudelle. Joukossa oli kuitenkin myös asunnottomuutta kohdanneita, jotka olivat saapuneet Suomeen töihin ja opiskelemaan.

Vaikka kvantitatiivista analyysia ei tehty, on mielenkiintoista tarkastella osallistujien erilaisia taustoja koulutuksen, oleskeluluvan ja Suomeen muuttamiseen syiden näkökulmista.

Asunnottomuuteen johtavat polut

Haastatteluihin perustuvat vuokaaviot 1 ja 2 viittaavat siihen, että maahanmuuttaneet saattavat kohdata asunnottomuutta joko pian oleskeluluvan saamisen jälkeen tai myöhemmin elämässä. Maahanmuuttaneet asunnottomuutta kokeneet osallistujat toivat esiin useita kriittisiä tapahtumia, jotka olivat vaikuttaneet tilanteeseen. Tällaisia olivat vaille tukea ja neuvontaa jääminen heti oleskeluluvan saamisen jälkeen, vuokrankorotukset, muutokset perhekoossa, kodin remontit, itsenäistyminen lapsuuden kodista, naapureiden valitukset ja muuttaminen pääkaupunkiseudulle. Kun tällaisiin tapahtumiin liittyy myös muita tekijöitä, kuten alhaiset tulot, kohtuuhintaisten asuntojen puute, puutteellinen kielitaito ja vajavainen suomalaisen asumis- ja sosiaalipalvelu-

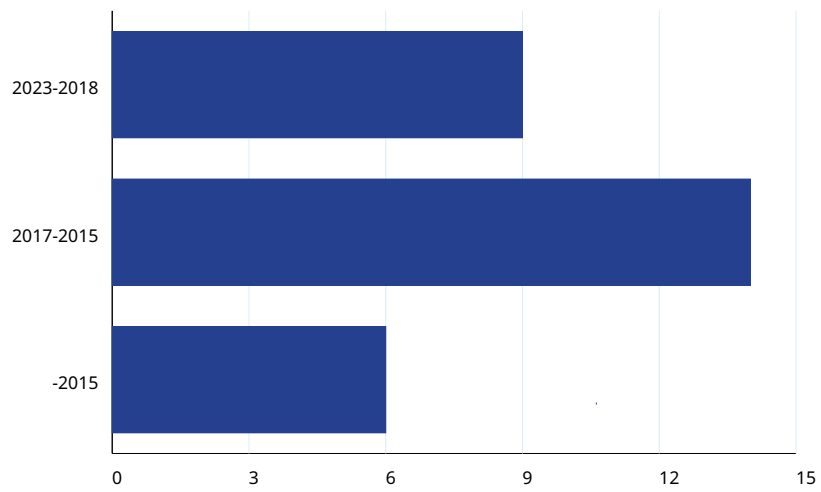
järjestelmän tuntemus, maahanmuuttaneiden todennäköisyys jäädä asunnottomiksi kasvaa merkittävästi. Joidenkin osallistujien asunnottomuus johtui yhdestä vaikuttavasta tekijästä, kun taas toisten kohdalla syynä oli useiden tekijöiden yhdistelmä.

Tässä tutkimuksessa oli mukana 19 yksinelävää, 4 perhettä ja 6 paperitonta henkilöä. Käsittelemme näiden ryhmien asunnottomuuteen johtaneita polkuja erikseen Suomen sosiaalipalvelujärjestelmän ja Aran asunnottomuustilastojen mukaisesta jaotellua seuraten.

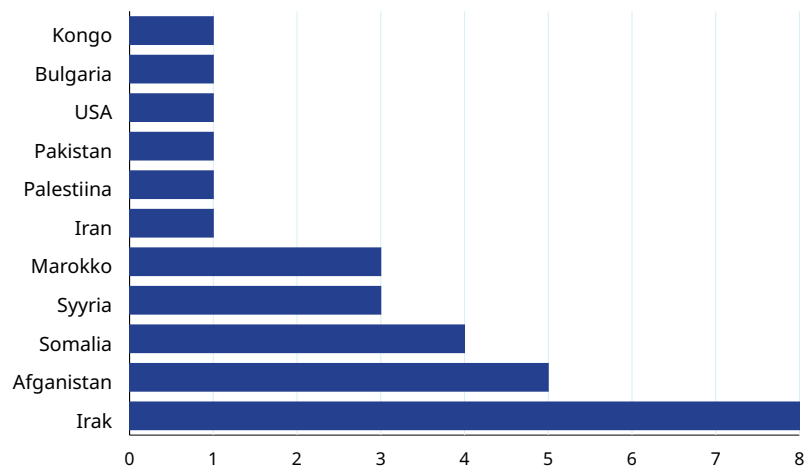

Kuva: Unsplash/Tom Brunberg

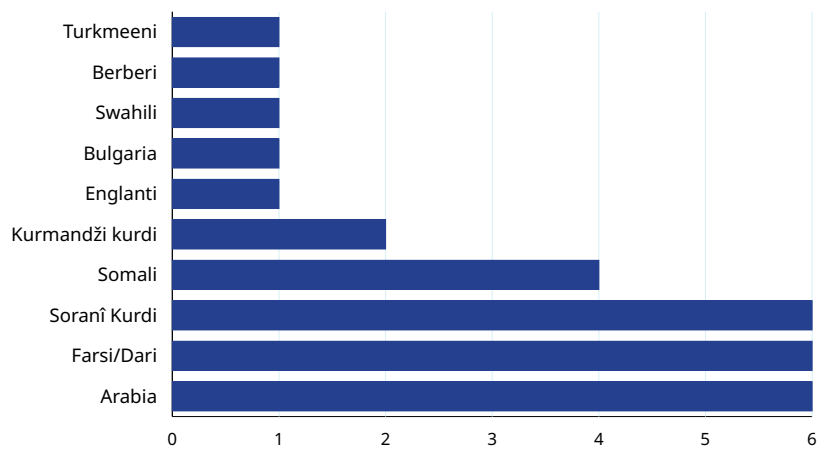
Kaavio 1 Suomeen saapumisen ajankohta

Kaavio 2 Alkuperäinen kotimaa

Kaavio 3 Äidinkieli

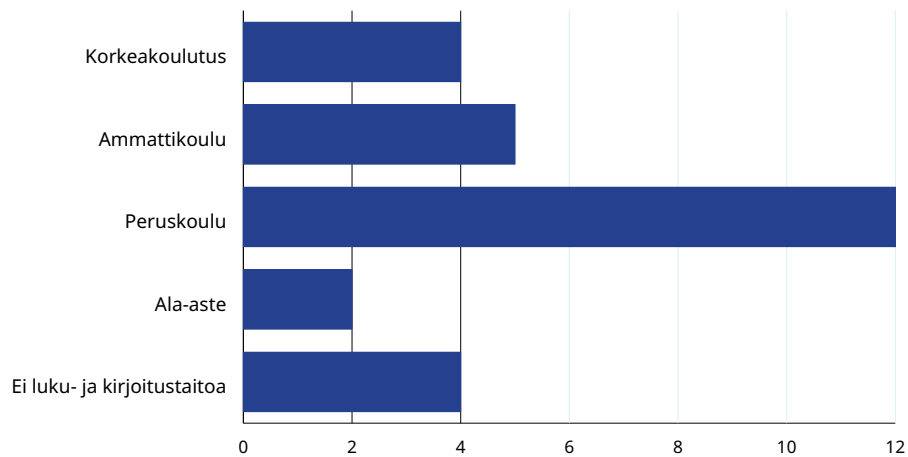

Taulukko 1 Työllisyystilanne

Työllisyystilanne	Määrä
Kokoaikatyö	8
Osa-aikatyö	2
Työtön	19

Taulukko 2 Opiskelustatus

Opiskelustatus	Määrä
Kyllä	8
Ei	2

Kaavio 4 Koulutustausta**Taulukko 3 & 4 Tämänhetkinen oleskeluluvantyyppi ja Suomeen muuton syy**

Tämänhetkinen oleskeluluvantyyppi	Määrä
Suomen kansalainen	8
Pysyvä oleskelulupa	2
Neljän vuoden	7
Yhden vuoden	2
Ei oleskelulupaa (paperiton)	6

Suomeen muuton syy	Määrä
Turvapaikanhakija	18
Työ	4
Perhesuhde / Perheenyhdistäminen	3
Kiintöpakolainen	2
Opiskelu	1
Turisti	1

Yksinelävät

Ajanjakso: Suurin osa osallistujista oli kohdannut asunnottomuutta vuosina 2020–2023. Kolme osallistujaa oli kohdannut asunnottomuutta vuosina 2010–2019.

Kesto: Asunnottomuuden kesto vaihteli merkittävästi näiden henkilöiden välillä. Vaikka suurimmalla osalla asunnottomuus oli kestänyt 2–11 kuukautta, neljän osallistujan kohdalla se oli kestänyt 1–2 vuotta. Seitsemän osallistujaa oli kohdannut 2–3 asunnottomuusjaksoa Suomeen muuton jälkeen.

Tämänhetkinen tilanne: Haastattelun aikaan viisi osallistujaa oli edelleen asunnottomana. Heistä kolme asui ystävien luona, ja kaksi asui edelleen vastaanottokeskuksessa. Kaikki heistä olivat yhteydessä maahanmuuttaneille suunnattuun asumisneuvontaan erikoistuneeseen kansalaisjärjestöön, ja he saivat sitä kautta tukea. Kymmenen osallistujaa onnistui ratkaisemaan asunnottomuustilanteensa kansalaisjärjestöjen avulla. Järjestöt tarjosivat neuvontaa osallistujien äidinkielellä ja laativat säännöllisesti asuntohakemuksia näiden puolesta. Tuen avulla he onnistuivat vuokraamaan asunnon yrityksiltä tai yksityisiltä vuokranantajilta. Kaksi osallistujaa sai tukea kaupungin asumisneuvonnasta ja asuntotarjouksen kaupungin vuokrataloyhtiöiltä. Kaksi osallistujaa ratkaisi asuntoasiansa itsenäisesti ja vuokrasi asunnon yksityiseltä vuokranantajalta.

Oleskelupaikka asunnottomuuden aikana: Suurin osa osallistujista oleskeli asunnottomana ollessaan ystävien, sukulaisten tai uusien maahanmuuttotaustaisten tuttavuuksien luona. Kaksi osallistujaa nukkui säännöllisesti autossaan. Kolme työssä ollut osallistujaa kertoi vuokranneensa lyhytaikaisen asunnon pimeiltä markkinoilta, koska se oli edullisempaa. Pimeillä markkinoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä tilanetta, jossa virallista vuokrasopimusta ei tehdä, eikä asukas voi rekisteröidä osoitetta viralliseksi osoitteekseen. Tällainen asuminen on tietenkin monella tapaa epävakaa.

Yksi osallistuja sai olla kirjoilla osoitteessa kuukausimaksua vastaan, vaikka hän ei todellisuudessa saanut asua siellä. Joidenkin osallistujien osoite oli asunnottomuuden aikana poste restante, mutta useimmat käyttivät ystävän osoitetta. Asunnottomat, jotka olivat virallisesti kirjoilla ystävänsä osoitteessa, ovat esimerkki piiloasunnottomuudesta, joka todennäköisesti ei ole mukana Aran tilastoissa.

Asunnottomina 1–2 vuotta olleet osallistujat löysivät erilaisia lyhytkestoisia ratkaisuja, kuten oleskelu eri ystävien ja tuttavien luona, asunnon väliaikainen vuokraaminen pimeiltä markkinoilta ja ajoittain myös nukkuminen autossa.

Kuva: Unsplash/K8

Vaille tukea jääminen: Välitön asunnottomuus oleskeluluvan saamisen jälkeen

Matka oleskeluluvan saamisesta vakituisen asumisen piiriin aiheuttaa maahanmuuttaneille merkittäviä haasteita. Tämän haavoittuvuuden taustalla on useita keskenään vuorovaikutuksessa olevia tekijöitä, kuten puutteellinen suomen kielen taito ja suomalaisen asumisjärjestelmän heikko tuntemus. Pakolaiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä heidän on poistuttava vastaanottokeskuksesta oleskeluluvan saatuaan, vaikka heidän tietonsa ja taitonsa asumiseen liittyvissä asioissa voi olla vajavaista (vuokaavio 1). Joidenkin tutkimukseen osallistuneiden pakolaisten mukaan heille tarjottiin tukea ja ohjausta, jotta he voisivat saada ensimmäisen asunnon Suomessa heti oleskeluluvan saatuaan. Vastaanottokeskuksen henkilökunta avusti heitä asuntohakemusten laatimisessa ja tarjosi tukea kaikissa vaiheissa, mukaan lukien vuokrasopimuksen allekirjoittaminen ja muuttoon liittyvät käytännön asiat. Kuten vuokaaviosta (vuokaavio 1) käy ilmi, tällaisissa tilanteissa ensimmäisen asunnon saaminen sujui hyvin.

Kuitenkin osa sellaisista Suomeen turvapaikanhakijoina saapuneista osallistujista, jotka saivat ensimmäisen oleskeluluvan työn perusteella³, kertoivat kohdanneensa haasteita asumisen järjestämisessä heti oleskeluluvan saatuaan. Heidän tarinansa osoittavat, että asumiseen liittyvässä neuvonnassa ja tuessa on merkittäviä aukkoja, mistä syystä he olivat jääneet yksin asumisen haasteissa.

Yksi osallistuja kertoi:

”Kaikkein vaikeinta on niillä, joilla on oleskelulupa työn perusteella. Emme yleensä saa tukea, koska teemme töitä, ja meidän odotetaan hoitavan asiat itse.”

³ Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus Suomessa: <https://migri.fi/turvapaikanhakijan-tyonteko-oikeus>

Vastaanottokeskuksesta poismuuttaminen on kriittinen vaihe, sillä tuolloin henkilö ei ole vielä kunnan palveluiden asiakas, hänen kielitaitonsa on rajallinen eikä hän ole tietoinen tarjolla olevista muista palveluista. Kunnan palveluiden asiakkuus⁴ edellyttää uusilta tulokkailta oleskeluluvan saamisen jälkeen ulkomaalaisen henkilön osoitteen rekisteröintiä Digi- ja väestötietoviraston järjestelmään. Ulkomaalaisen rekisteröinti Digi- ja väestötietovirastossa vie tällä hetkellä 11–13 viikkoa (DVV, n.d.). Yksi pakolaisille tarjottava ratkaisu Suomessa on ollut kuntapaikka. Niitä on kuitenkin saatavilla rajoitusti, ja etusija annetaan kiintiöpakolaisille, alaikäisille ja haavoittuvimmassa asemassa oleville. Keskeisenä haasteena on myös noussut esiin esimerkiksi Uudellamaalla se, että kuntapaikat sijaitsevat pääasiassa pienemmissä kaupungeissa, kun taas pakolaiset haluavat jäädä pääkaupunkiseudulle. (Jaana Suokonautio, maahanmuuttopäällikkö, Uudenmaan ELY-keskus, henkilökohtainen viestintä, marraskuu 2023).

Vastaanottokeskukset tarjoavat siis rajallisesti apua asumisasioissa uusille oleskeluluvan haltijoille. Työn perusteella oleskeluluvan saaneet osallistujat kertoivat, etteivät he olleet saaneet tarkoituksenmukaista asumisneuvontaa, koska he työskentelivät. Näin ollen he eivät olleet tietoisia kuntien ja kansalaisjärjestöjen tarjoamista palveluista. He kertoivat jääneensä ilman tukea, vaikka he olivat pyytäneet sitä. Tiedonpuute osoitautui heidän kohdallaan ratkaisevaksi asunnottomuuteen johtaneeksi tekijäksi. On huomionarvoista, että kokemukset alkuvaiheen asunnottomuudesta eivät kuitenkaan kosketa yksinomaan turvapaikanhakijoita. Tutkimukseen osallistui sekä Suomeen kansainvälisenä opiskelijana saapunut että työn perusteella maahan muuttanut henkilö, jotka molemmat olivat kohdanneet asunnottomuutta vajavaisten tietojen ja taitojen vuoksi.

Nämä osallistujat selviytyivät asunnottomuudestaan hakemalla apua suomea tai englantia osaavilta oman kieliyhteisönsä jäseniltä, joilla oli enemmän kokemusta Suomessa asumisesta. Osallistujat korostivat erityisesti, että he eivät saaneet mitään tietoja

⁴ Kotikunnan tärkeydestä: <https://dvv.fi/kotikunta>

vastaanottokeskusten henkilökunnalta. Tässä nimenomaisessa ryhmässä kolme osallistujaa koki toisen asunnottomuusjakson 1–2 vuoden kuluttua, ja yhdellä osallistujalla oli ollut kolme erillistä asunnottomuusjaksoa. Tärkein tekijä asunnottomuuden toistuvuuden takana olivat taloudelliset haasteet. Alhaisen tulotason vuoksi korkeat vuokra-kustannukset vaikeuttivat heidän vuokranmaksuaan, joten he joutuivat irtisanomaan vuokrasopimuksia ja muuttamaan takaisin ystävien luokse. Vaikka osa osallistujista oli asunut Suomessa useita vuosia, he eivät olleet tienneet tarjolla olevista palveluista, heillä ei ollut riittävää suomen kielen taitoa ja he olivat riippuvaisia kieliyhteisöistään. Yksi osallistujista kertoi:

”Pomoni auttoi minua [löytämään ensimmäisen asuntoni Suomesta]. Hän puhuu myös...[osallistujan äidinkieli]... En osaa lukea ja kirjoittaa, joten soitimme yhdessä vuokranantajalle. Hän suostui esittelemään asunnon minulle, ja sain sen. Se oli minulle hyvin kallis, mutta minulla ei ollut muuta vaihtoehtoa. Kun vuokranantaja korotti vuokraa, minun täytyi irtisanoa vuokrasopimus ja niin päädyin asumaan ystävieni luokse.”

Osallistujista neljä oli saanut oleskeluluvan 3–8 kuukautta sitten, mutta asui haastatteluhetkellä yhä vastaanottokeskuksessa. He eivät olleet löytäneet asuntoa itsenäisesti tietojen ja taitojen puutteen vuoksi. Näiden osallistujien mukaan vastaanottokeskusten henkilökunta laati toisinaan heidän puolestaan asuntohakemuksia, mutta koska siitä ei ollut riittävää apua, heille oli annettu myös kansalaisjärjestöjen yhteystietoja. Niiden kautta kaksi osallistujaa oli löytänyt asunnon. Kaksi osallistujista asui vastaanottokeskuksessa vielä haastattelun aikaan.

Esimerkiksi yksi osallistuja kertoi:

”Hän [vastaanottokeskuksen työntekijä] teki puolestani joitakin hakemuksia, mutta kun kuulin kollegastasi [Sininauhasäätiön työntekijä], ajattelin, että olisi helpompaa, jos minua auttaisi joku, joka puhuu äidinkieltäni. Otin yhteyttä kollegaasi ja kuukauden kuluttua minulle löytyi asunto, ja pääsin allekirjoittamaan sopimuksen.”

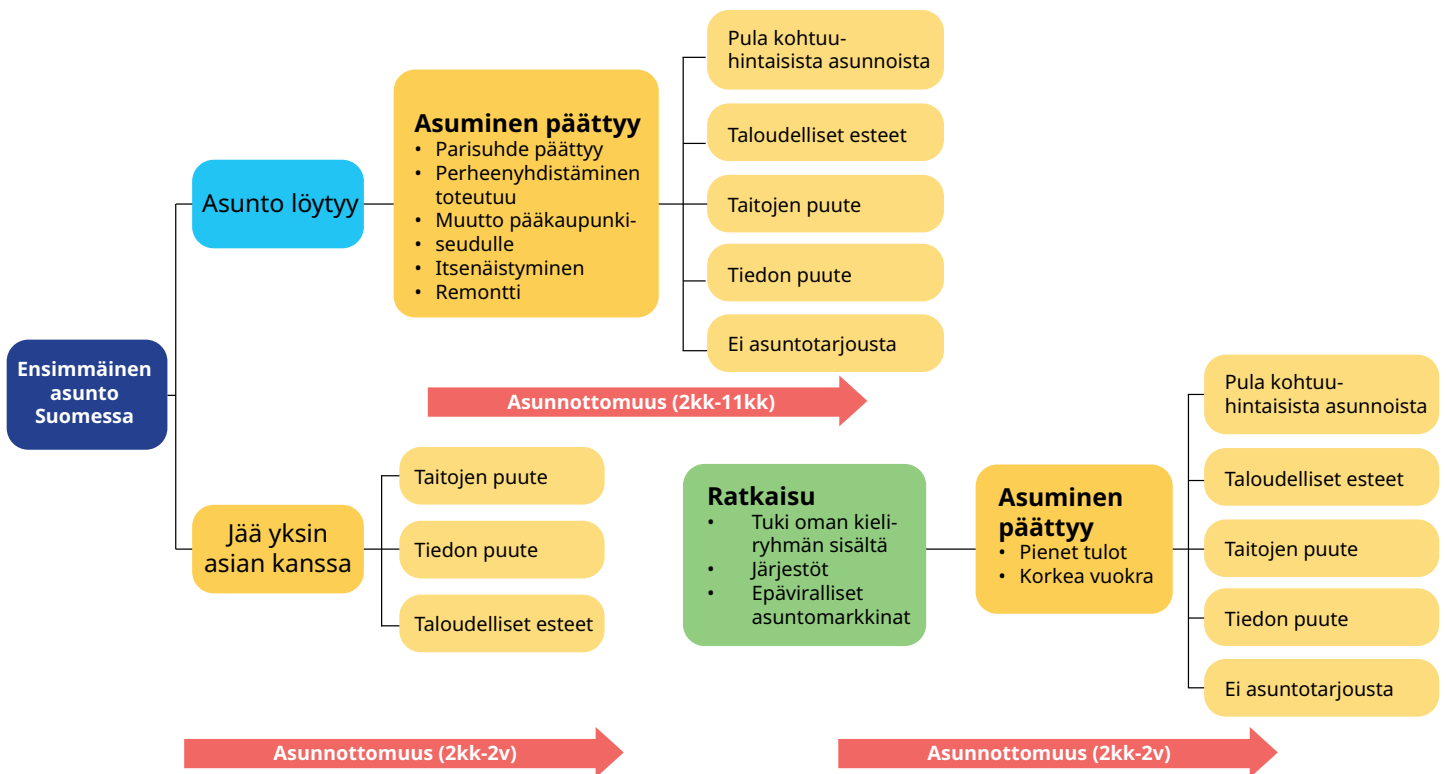
Tietojen ja taitojen puute

Kuten vuokaaviosta 1 käy ilmi, yksi maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen vaikuttavista tekijöistä on keskeisten tietojen ja taitojen puute, olipa kyse sitten Suomessa asumisen alkuvaiheesta tai myöhemmästä vaiheesta. Osallistujat toivat usein esille haasteita, jotka liittyivät suomen tai englannin taidon puutteeseen. Joillakin oli lisäksi vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa, vaikka he puhuivat suomea. Digilukutaidon puute saattoi myös olla joidenkin kohdalla este asunnon löytämiselle. Joillekin osallistujista haasteena oli vain kieli, mutta toisilla puutteita oli kaikilla osaamisen alueilla.

Kielimuuri heikensi joidenkin osallistujien mahdollisuuksia hoitaa itsenäisesti asumiseen liittyviä ja muita asioita. Työssäkäyvät osallistujat ilmoittivat jääneensä kotoutumissuunnitelmaan kuuluvien suomen kielen kurssien ulkopuolelle, koska kurssit oli suunnattu yksinomaan työttömille maahanmuuttaneille. Kohtuuhintaisia suomen kielen kursseja ei ole ilta-aikaan tarjolla, joten heidän kielitaitonsa ei kehity eivätkä he pääse etenemään työelämässä. Näin ollen he ovat olleet riippuvaisia omasta kieliyhteisöstään, mistä on ollut joillekin heistä kielteisiä seurauksia. Esimerkiksi yksi osallistuja oli luottanut toiseen yhteisönsä jäseneseen ja jakanut tälle verkkopankkitietonsa, mutta tämä oli käyttänyt tietoja luvattomiin verkko-ostoksiin ja aiheuttanut osallistujalle huo-

mattavat velat. Toinen osallistuja joutui ihmiskaupan uhriksi ja teki palkatonta työtä yhteisönsä jäsenelle, jotta saisi työsopimuksen perusteella jatkettua oleskelulupaansa.

Vuokaavio 1: Yksinelävien maahanmuuttaneiden polku asunnottomuuteen

Ensimmäinen haaste kaikille osallistujille heidän saapuessaan Suomeen oli kielimuu- ri. Työelämään osallistuville se kuitenkin muuttuu pitkän aikavälin pysyväksi esteeksi. Työaikojen takia heillä on vain rajallisesti aikaa käytettäväksi suomen kielen opiske- luun. He kertovat myös saavansa vähemmän tukea, koska heidän odotetaan olevan it- senäisempiä. Lisäksi haasteena on alhainen tulotaso. Kaikki nämä tekijät tekevät heis- tä alttiimpia asunnottomuudelle.

Toinen merkittävä tekijä asunnottomuuden taustalla oli tiedon puute erityisesti asu- misjärjestelmästä ja hakumenettelyistä Suomessa. Tämä tietovaje oli erityisen suuri niillä, jotka olivat saaneet ensimmäisen oleskelulupansa. Oli yllättävää, että monet

osallistujat eivät olleet tietoisia saatavilla olevista asumisneuvontapalveluista, joista voisi saada tukea asunnottomuustilanteen ratkaisemiseen. Osallistujat olivat tyypillisesti saaneet tietoa kaupungin ja kansalaisjärjestöjen tarjoamista asumisneuvontapalveluista vasta asunnottomuuden kestänyt jonkin aikaa. Tieto näistä oli usein saatu oman kieliyhteisön kautta. Joissakin tapauksissa tuen hakeminen aiheutti osallistujissa huolta. He pelkäsivät, että neuvonnan tai asumistuen hakeminen voisi vaikuttaa kielteisesti heidän mahdollisuuksiinsa saada jatkettua oleskelulupansa voimassaoloa myöhemmin, vaikka heillä olisi ollut oikeus esimerkiksi saada asumistukea alhaisen tulotason vuoksi. Jotkut osallistujat nostivat esille, että uuden hallituksen ehdottamat muutokset maahanmuuttaneita koskeviin säännöksiin voivat johtaa siihen, että he valitsevat asunnottomuuden sen sijaan, että riskeerisivat tulevan oleskeluluvan pidentämisen. Seuraava lainaus kuvastaa sekä tietojen että taitojen puutetta. Tämä osallistuja oli asunnoton kaksi vuotta saatuaan ensin oleskeluluvan työn perusteella.

”Kuten sanoin, en osaa lukea ja kirjoittaa suomea eikä minulla ole digitaalisia taitoja, joten hakemusten tekeminen oli vaikeaa. Olin myös töissä ja pelkäsin tuen saamisen vaikuttavan oleskelulupaani, sillä ensimmäinen [oleskelulupaani] perustui työhön.”

Taloudelliset esteet

Alhainen tulotaso ja kohtuuhintaisten asuntojen puute: Keskeinen syy työssä käyvien asunnottomuuteen oli heidän alhainen tulotasonsa. Joidenkin kohdalla tämä taloudellinen haaste johti toistuviin asunnottomuusjaksoihin, ja se oli ollut myös merkittävä tekijä heidän alkuvaiheen asunnottomuudessaan, kuten edellä mainittiin. Jotkut osallistujat pyrkivät ratkaisemaan asumisongelmia tilapäisesti turvautumalla edullisten jaettujen huoneiden vuokraamiseen pimeiltä markkinoilta, jotta he säästyisivät alituiselta muuttamiselta ja ystävien luona majoittumiselta. Potentiaalinen ratkaisu tälle ryhmälle olisi

kohtuuhintaisen ARA-asunnon hakeminen ja saaminen. Kaksi osallistujaa onnistuikin tässä prosessissa ja sai asuntotarjouksen kaupungin vuokrataloyhtiöltä. Kohtuuhintaisia ARA-asuntoja on tarjolla vähän; siksi etusijalle asetetaan hakijat, joiden tilanne on erittäin kiireellinen. Esimerkiksi Helsingissä kaupungin vuokrataloyhtiöllä on vuosittain asuntojen hakijoita keskimäärin kolme kertaa enemmän kuin asuntoja on saatavilla, ja hakijoista yli 50 prosenttia on erittäin kiireellisessä tilanteessa. (Mäki & Rask, 2023). Yhdessä tapauksessa osallistuja sai kaupungin asumisneuvojilta opastusta asuntohakemusten tekoon, mutta tarjotun asunnon vuokratustannukset olivat kohtuuttomat. Yksi osallistujista kertoi:

”Viime kerralla sosiaalityöntekijä otti minuun yhteyttä ja oli löytänyt minulle edullisen asunnon. Vuokrataso oli hyvä, vaikka asunto olikin kaukana työstäni. Vuokravakuus oli korkea, 1 200 euron talletus ja ensimmäisen kuun vuokra 750 euroa, eikä minulla ollut sitä rahaa. Joten hylkäsin. Se oli halpa, mutta hyvin vanha asunto. Minun ongelmani oli pikemminkin raha [vuokravakuus].”

Työttömät tai opiskelijat kärsivät myös kohtuuhintaisten asuntojen puutteesta, vaikka he saivat asumistukea ja muita etuuksia. Pula kohtuuhintaista asunnoista korostuu erityisesti pääkaupunkiseudulla. Kela asettaa asumismenoille enimmäisrajat kotitalouden koon ja kunnan perusteella^{5 6}. Kun henkilö saa Kelalta tukea asumiseen, olosuhteiden muutokset, kuten asumusero, kuolema tai vuokrankorotukset johtavat tilanteisiin, joissa vanhan asunnon tilalle on löydettävä uusi edullisempi asunto. Osallistujat olivat saaneet Kelalta ilmoituksia, joissa heitä kehoitettiin muuttamaan määrätyn ajan kuluessa enimmäisrajojen noudattamiseksi. Heikon tulotason lisäksi asuntoasioiden

⁵ Kelan asumismenojen rajat 2023: https://www.kela.fi/documents/20124/410315/asumismenojen_rajat_2023.pdf/d01f54b6-2240-3eb4-5139-94caaa5598a1?t=1669183666975

⁶ Kelan asumistuen laskuri: <https://laskurit.kela.fi/yleisen-asumistuen-laskuri>

hoitamiseen liittyvien tietojen ja taitojen puute vaikeutti entisestään vaihtoehtoisen asunnon löytämistä, mikä johti ajoittaisiin asunnottomuusjaksoihin.

Maksuhäiriömerkintöihin liittyvät haasteet: Toinen havaittu este liittyy maksuhäiriömerkintöihin. Yksityiset vuokranantajat ja vuokrataloyhtiöt tarkistavat rutiininomaisesti hakijoiden luottotiedot ennen kuin tarjoavat näille asuntoa. Velkaantuminen siis kaventaa henkilöiden asumismahdollisuuksia ja ohjaa heitä ARA-asuntojen hakijoiksi. Esimerkiksi osallistuja, joka joutui muuttamaan avioeron jälkeen, joutui vaikeuksiin uutta asuntoa etsiessään, koska hänellä oli maksuhäiriömerkintä ja koska kohtuuhintaisia asuntoja ei ollut saatavilla.

”Vaimoni täytti avioeropaperit. Se oli hyvin vaikeaa. Olin vuokrannut asunnon koko perheelle ja ostanut huonekaluja. Yhtäkkiä minun oli löydettävä pienempi asunto, koska nyt asuisin yksin ja saisin Kelan asumistukea vain itselleni. Vuokrasopimus oli minun nimissäni. Kela myönsi minulle aikaa halvemmän ja pienemmän asunnon etsimiseen. Menin Monikiin⁷, jossa laadittiin joitakin hakemuksia, mutta he eivät löytäneet minulle mitään, koska minulla oli maksuhäiriömerkintä.”

⁷ Monik ry tarjosi monikielistä tukea ja neuvontaa maahan muuttaneille Itäkeskuksessa 2019-2021.

Ei asuntotarjousta

Mielenkiintoista on, että joillain osallistujilla oli sujuva suomen tai englannin kielen taito sekä riittävä tietämys järjestelmästä ja he tekivät aktiivisesti ja itsenäisesti asuntohakemuksia, mutta silti heillä oli vaikeuksia saada asuntotarjouksia. Maahanmuuttaneiden asumisneuvontaan erikoistuneiden kansalaisjärjestöjen avulla he onnistuivat saamaan asunnon.

”Osaan suomea sen verran hyvin, että voin tehdä asuntohakemukset itse. Asuin ensin Kotkassa ja sitten Lahdessa. Sieltä löysin asunnot itse. Kun muutin Helsinkiin, toimin samoin ennen yhteydenottoa Sininauha-säätiöön, mutta minulle ei tarjottu asuntoa. Asuin ystäväni luona kuusi kuukautta, eikä tarjouksia tullut. Osoitteeni oli poste restante. Se oli hyvin vaikeaa. Minulla oli ollut oma koti, ja olin asunut yksin viisi vuotta. Tämä puoli vuotta oli todella hankalaa aikaa.”

Suomessa toteutetun tutkimuksen mukaan vuokranantajat pitävät vuokralaisia valitessaan ulkomaalaistaustaa kielteisenä ja suomalaista taustaa taas positiivisena tekijänä. Vuokranantajat saattavat siis syrjiä maahanmuuttaneita. (Vilkama, Myllylä & Puurunen, 2021)

Perheet:

Tutkimukseen osallistui neljä perhettä, joista jokaiseen kuului yksinhuoltajaäiti ja 3–8 lasta.

Ajanjakso: Tutkimukseen osallistuneet perheet kohtasivat asunnottomuutta vuosina 2020–2023.

Kesto: Asunnottomuuden kesto vaihteli kahdesta kuukaudesta vuoteen. Kaksi perhettä koki kaksi erillistä asunnottomuusjaksoa, ja kolmas perhe sai kahdesti ilmoituksen vuokrasopimuksen irtisanomisesta.

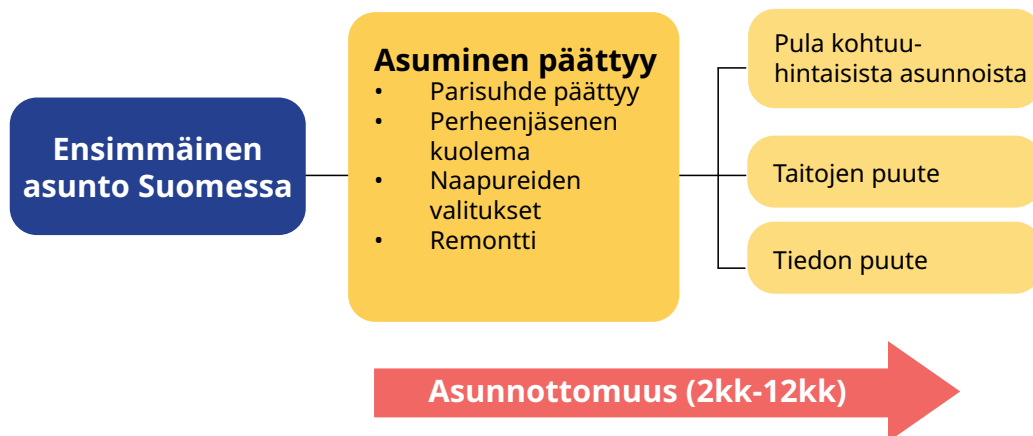
Tämänhetkinen tilanne: Haastattelun aikaan kaksi perhettä asui edelleen sosiaalipalvelujen ja kansalaisjärjestöjen tarjoamissa tilapäismajoituksissa.

Oleskelupaikka asunnottomuuden aikana: Asunnottomuuden aikana kaikki perheet saivat tukea ja ohjausta sekä sosiaalipalveluista että kansalaisjärjestöiltä. He majoittuivat sosiaalipalvelujen tai kansalaisjärjestöjen avustuksella järjestettyihin tilapäismajoituksiin. Perhehaastattelujen perusteella laaditusta vuokaaviosta 2 voidaan päätellä, että maahanmuuttaneet perheet todennäköisimmin eivät kohtaa asunnottomuutta Suomessa asumisen alkuvaiheessa. Kukaan osallistujista ei kokenut asunnottomuutta ensimmäisen oleskeluluvan saatuaan. He joko saivat tukea vastaanottokeskuksen henkilökunnalta tai saivat kuntapaikan. Osallistujat toivat esille useita kriittisiä tapahtumia, jotka vaikuttivat heidän asunnottomuuteensa. Tällaisia olivat perhekoon muutokset, kodin remontit ja naapureiden valitukset. Kun tällaisiin tapahtumiin liittyi myös muita tekijöitä, kuten kohtuuhintaisten asuntojen puute, puutteellinen kielitaito ja vajavainen suomalaisen asumis- ja sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus, maahanmuuttaneiden perheiden todennäköisyys jäädä asunnottomiksi kasvoi merkittävästi.

Kohtuuhintaisten asuntojen puute

Nämä maahanmuuttaneet perheet joutuivat jättämään kotinsa esimerkiksi eron, perheenjäsenen menehtymisen tai kodin remontin vuoksi ja kahdessa tapauksessa vuokranantajien irtisanottua vuokrasopimuksen vesivahingon tai naapureiden valitusten vuoksi. Vaihtoehtoisen asunnon löytäminen Kelan asettamien enimmäisrajojen puitteissa osoittautui näille perheille haastavaksi. Vaikka heillä on yhteyksiä sekä sosiaalipalvelujen asiantuntijoihin että maahanmuuttaneille suunnattuun asumisneuvontaan erikoistuneisiin kansalaisjärjestöihin, suurin este oli kohtuuhintaisten suurten perheasuntojen puute pääkaupunkiseudulla.

Helsingin asuntokannasta 80 prosenttia on yksiöitä tai kaksioita (Helsingin kaupunki, 2022).

Vuokaavio 2: Perheellisten maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen johtanut polku

Kaikki osallistujat hakivat jatkuvasti ARA-asuntoja. Sosiaalipalveluiden ja kansalaisjärjestöjen tuella he uusivat hakemuksensa toistuvasti. Yksi perheistä sai kaupungilta asuntotarjouksen kahden kuukauden tilapäismajoituksen jälkeen. Toinen perhe taas on ollut kansalaisjärjestön järjestämässä tilapäisessä perheasunnossa lähes vuoden ja pyrkinyt kaikin tavoin löytämään riittävän suuren ja kohtuuhintaisen pysyvän asunnon:

”Hain kaikkia ARA-asuntoja Espoossa, Vantaalla ja Helsingissä. Isoja ja edullisia asuntoja, jotka olisivat Kelan enimmäisrajojen puitteissa, on vaikea löytää. Minulla on neljä lasta, olemme viisihenkinen perhe. Tarvitsen asunnon, jossa on kolme makuuhuonetta. Lapseni ovat teini-ikäisiä... Helsingin kaupungilta minulle sanottiin, etten ole heillä etusijalla, koska asun Vantaalla. Sitten Vantaa tarjosi minulle kahden makuuhuoneen asuntoa kahdesti. Ne olivat liian pieniä. Jopa sosiaalityöntekijäni sanoi, että asunto on liian pieni sinulle. En ottanut niitä vastaan.”

Osallistujat ovat toivoneet ratkaisevansa asumisen haasteet saamalla kohtuuhintaisen ARA-asunnon. Kuten yksinelävien, myös perheiden mahdollisuus saada tällainen asunto on hyvin rajallinen. Etusijalla ovat kiireellisimmässä tilanteissa olevat hakijat. Esimerkiksi Helsingissä asuntoja on saatavilla vähemmän kuin on hakijoita (Mäki & Rask, 2023). Aran mukaan pääkaupunkiseudun tuetuista asunnoista vain noin 4–7 prosenttia on 3–4 makuuhuoneen asuntoja (henkilökohtainen viestintä Sina Rasilaisen kanssa, helmikuu 2024).

Tietojen ja taitojen puute

Jotkut äidit kohtasivat lisähaasteita, koska heillä ei ollut kielitaitoa eivätkä he tunteeneet Suomen asumisjärjestelmää. Tämä heikensi entisestään heidän mahdollisuuksiaan hoitaa asioita itsenäisesti. Kaksi osallistujaa kertoi, että ennen heidän aviomiestensä kuolemaa tai eroa aviomiehet olivat kantaneet vastuun kaikesta. Nämä äidit huomasivat, että jäätyään yksin heidän oli tavallaan opetettava kokonaan alusta hoitamaan asioita itsenäisesti ja opittava paljon uusia asioita. Tämä toi lisähaastetta heidän elämäänsä. ”Mieheni huolehti aiemmin kaikesta, enkä minä tiennyt mitään. Aloin ottaa selvää”, yksi äideistä kertoi.

Tulevassa kotoutumissuunnitelmassa, joka on määrä ottaa käyttöön vuonna 2025, kiinnitetään huomiota erityisesti maahanmuuttaneisiin naisiin, jotka ovat asuneet pitkään kotona, ja jotka ovat käyttäneet huomattavan paljon aikaa lastensa kasvattamiseen. Suunnitelmassa otetaan huomioon, että tämä vaikuttaa heidän mahdollisuuksiinsa osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi erityismäärärahoja osoitetaan työhön, jolla pyritään poistamaan esteitä äitien osallistumisen tieltä esimerkiksi koulutukseen ja uusien taitojen hankkimiseen liittyen (laki kotoutumisen edistämisestä, 2023; Suomen hallitus, 2021).

Naapureiden syrjintä ja rasismi

Kaksi perhettä menetti kotinsa, koska vuokranantaja irtisanoi vuokrasopimuksen useiden naapureiden valitettua heistä. Osallistujat mainitsivat, että naapurit valittivat lasten olevan häiriöksi. Yksi osallistuja kertoi:

”He kertoivat minulle, että lapseni pitävät paljon meteliä porraskäytävässään. Yksi naapureista pysäytti minut kerran ja sanoi, että minulla on liikaa lapsia.”

Yksi äideistä kertoi asuinpaikassaan kohtaamastaan rasismista. Kahden eri asunnon vuokranantajat ovat irtisanoneet heidän vuokrasopimuksensa naapureiden valitusten vuoksi. Tätä pohtiessaan perheen äiti totesi:

”Yhteiskunnassa on rasismia. Hallituksen pitäisi opettaa ihmisiä. Jos päätät ottaa kiintiöpakolaisia, valmista yhteiskuntaa siihen. Kun tulin Suomeen, kaikki oli hoidettu, minulla oli asunto, sain sosiaalietuuksia, mutta ongelmana on rasismi. Jos olen hississä, suomalaiset eivät tule sisään. Jos joku on jo hississä, hän poistuu, kun minä tulen sisään.”

Viimeisimmän EU:n selvityksen mukaan Suomi on yksi Euroopan rasisisimmista maista. Tämä ilmenee monenlaisina haasteina, kuten syrjintänä ja rasismina, jota esiintyy myös asuntoa etsittäessä (Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2023). Lisäksi aiemmassa Suomessa tehdyssä tutkimuksessa ilmeni, että vuokranantajien keskuudessa vallitsee kielteisiä ennakkoluuloja erityisesti suurempia perheitä kohtaan, mikä vaikuttaa heidän päätöksentekoonsa asunnon tarjoamisen osalta (Vilkama, Myllylä & Puurunen, 2021).

Paperittomat henkilöt ja perheet

Tutkimukseen osallistui viisi yksinelävää ja yksi perhe, jolla on ollut haasteita oleskelulupien kanssa. Osallistujat eivät eri syistä joko ole saaneet oleskelulupaa lainkaan tai sen voimassaoloa ei ole pidennetty.

Ajanjakso: Tutkimukseen osallistuneet paperittomat henkilöt kohtasivat asunnottomuutta vuosina 2019–2023. Yksi heistä muutti Suomeen vuonna 2018 ja loput vuosina 2022–2023.

Kesto: Asunnottomuuden kesto vaihteli kolmesta kuukaudesta kolmeen vuoteen.

Tämänhetkinen tilanne: Haastattelun aikaan viisi yksinelävää oli edelleen paperittomana ja asunnottomana, ja perhe (vanhemmat ja kolme lasta) oli aloittanut uuden turvapaikkaprosessin ja majoittui yksityismajoituksessa.

Paperittomalla tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole laillista lupaa oleskella tietyssä maassa. Tämä asema syntyy, kun henkilö saapuu maahan, mutta hänelle ei myönnetä oleskelulupaa tai kun oleskeluluvan voimassaolo päättyy eikä sitä jatketa. EU maiden välillä voi olla vaihtelua siinä, kuinka paperiton määritellään. Suomessa paperittomilla tarkoitetaan ”maassa ilman oleskeluoikeutta oleskelevia, muualta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulleita henkilöitä, joiden oleskelulupa on umpeutunut tai rauennut tai joiden maahantulolle ei ole laillisia edellytyksiä, sekä muualta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulleita kolmansien maiden kansalaisia, joiden oleskeluluvan tai viisumin edellytyksenä on ollut yksityinen sairausvakuutus, mutta vakuutusturva on päättynyt tai se ei ole kattava. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi ulkomaiset opiskelijat” (Kattisko ym., 2023, p.11)

Vaikka paperittomien maahanmuuttaneiden määrä Suomessa on suhteellisen alhainen verrattuna muihin Euroopan maihin, aiheen arkaluonteisuuden vuoksi siitä ei

juurikaan ole saatavissa tarkkoja tilastotietoja tai tutkimusta. Pienemmissä kunnissa tällaisia henkilöitä on tyypillisesti alle 10, suuremmissa kunnissa määrä voi olla satoja. Helsingissä on arviolta yli 1 000 paperitonta maahanmuuttanutta (Jauhiainen ym., 2018; Jauhiainen & Tedeschi, 2021).

Oleskeluluvan, henkilötunnuksen, kotikunnan ja sairausvakuutuksen puuttumisen vuoksi paperittomille maahanmuuttaneille on Suomessa saatavilla vain rajoitetut sosiaali- ja terveyspalvelut. Terveydenhuoltolain mukaan heillä on tällä hetkellä oikeus sekä kiireelliseen että välttämättömään ei-kiireelliseen terveydenhuoltoon. Kiireellinen hoito käsittää äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, mukaan lukien kiireellinen suun terveydenhuolto, mielenterveyden hoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki. Paperittomien maahanmuuttaneiden kiireettömään hoitoon kuuluvat kiireellisen hoidon lisäksi tarvittavat terveydenhuoltopalvelut, kuten raskauteen, synnytykseen, pitkäaikaissairauksien hoitoon ja terveystarkastuksiin liittyvät palvelut (sosiaali- ja terveysministeriö, marraskuu 2023). Välttämättömän kiireettömän hoidon saatavuuden laajentaminen tapahtui edellisen hallituksen aikana vuonna 2023. Uuden hallituksen suunnitelmana on kuitenkin rajoittaa tämä oikeus koskemaan vain kiireellistä hoitoa, mikä on herättänyt huolta. (Helsinki TIMES, kesäkuu 2023; Helsingin Sanomat, elokuu 2023).

Paperittomien maahanmuuttaneiden sosiaaliset oikeudet rajoittuvat hätätilanteisiin, joissa sosiaalihuollon ammattilainen arvioi yksilölliset tarpeet varmistuen välttämättömän hoidon ja toimeentulon. Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että eri kuntien välillä on epäselvyyksiä ja eroja paperittoman maahanmuuttaneen määritelmässä, palvelujen laadussa ja palveluihin investoiduissa resursseissa (sosiaali- ja terveysministeriö, marraskuu 2023). Katisko ym., 2023). Paperittomien maahanmuuttaneiden rajoitetuihin palveluihin sisältyy myös asuminen. Kiireellistä lyhytaikaista apua tarvitseville järjestetään tilapäistä majoitusta (sosiaali- ja terveysministeriö, marraskuu 2023). Tut-

kimukseen osallistuneet paperittomat olivat kokeneet asunnottomuutta oleskeluluvan puutteen vuoksi. Ilman oleskelulupaa henkilöllä ei ole henkilötunnusta, joka on edellytys vuokrasopimuksen allekirjoittamiselle. Paperittomalla maahanmuuttaneella ei myöskään ole oikeutta työntekoon⁸, joten hän ei ole voinut maksaa majoituksesta.

Tutkimuksen osallistujat asuivat pääkaupunkiseudulla, ja ainoat paikat, joissa he pystyivät nukkumaan öisin ilman oleskelulupaa, olivat kaupungin hätämajoitukset. Nämä osallistujat kuitenkin yöpyivät suurimman osan öistä satunnaisten, myös itse maahanmuuttaneiden tuttavuuksien luona. Joissakin tapauksissa he olivat saaneet majoituksen kansalaisjärjestöjen kautta. Paperittomat maahanmuuttaneet ovat asunnottomuuden osalta yksi haavoittuvimmista ryhmistä, vaikka he eivät ole mukana Aran tilastoissa.

Kuva: Sofia Eskola

⁸ Työnteko ilman oleskelulupaa <https://migri.fi/tyonteko-ilman-oleskelulupaa>

Mielenterveys

Useimmilla osallistujilla ei ollut asunnottomuuden aikana merkittäviä terveydellisiä haasteita. Osa heistä kuitenkin kertoi mielenterveysongelmistaan. Jotkut heistä olivat tarvinneet lääkitystä masennuksen ja ahdistuksen hoitamiseksi. Nämä osallistujat korostivat, että pitkäaikainen asuminen vastaanottokeskuksissa, vakinaisen kodin puute ja jatkuva tarve majoittua vaihtuvien ystävien luona aiheuttivat huomattavaa painetta heidän henkiselle hyvinvoinnilleen, joten ratkaisujen löytäminen hankaloitui. Yksi osallistujista kertoi:

”Minua hävettää joka kerta, kun joudun pyytämään, että saisin jäädä ystäväni luokse. Olen aikuinen, eikä minulla ole omaa kotia.”

Kuva: Unsplash/Louis Galvez

Niiden kohdalla, jotka viettivät pitkiä aikoja (5–8 vuotta) vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakijoina, mielenterveyden haasteet, kuten masennus, olivat yleisiä. Kaksi osallistujaa käytti vielä psyykenlääkitystä haastatteluhetkellä. Tähän ryhmään kuuluva paperiton perhe kohtasi sekä henkiseen että fyysiseen terveyteen liittyviä ongelmia. He saivat jonkin verran tukea kansalaisjärjestöiltä, joiden tehtävänä on auttaa paperittomia maahanmuuttaneita.

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat kokevat mielenterveyden haasteita seurauksena voimakkaista traumaista, joita aiheuttavat sekä maahanmuuttoa edeltävät sodan ja vainon kokemukset että maahanmuuton jälkeiset haasteet, kuten elinolosuhteet, epävarmuus, toimeentulon menetys sekä sosiaalisten ja kulttuuristen suhteiden katkeaminen. Nämä tekijät yhdessä lisäävät mielenterveyden haasteiden riskiä tässä haavoittuvassa asemassa olevassa väestöryhmässä (Porter & Haslam, 2005; Lindert ym., 2009; Miller & Rasmussen, 2010; 2017). Migrin tekemän turvapaikanhakijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen mukaan 40 prosenttia aikuisista turvapaikanhakijoista Suomessa kokee merkittäviä masennus- ja ahdistusoireita (Skogberg ym., 2019).

Pohdinta ja suositukset

Aiempiin asunnottomuusmalleihin peilaten (Gaetz ym. 2016; Lee ym., 2010; Nooe & Patterson, 2010) tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että maahanmuuttaneiden asunnottomuustilanteet pääkaupunkiseudulla johtuvat pikemminkin rakenteellisista kuin yksilöllisistä tekijöistä.

Aikaisemman tutkimuksen (Fitzpatrick ym., 2012; St. Arnault & Merali, 2019) mukaisesti yksi keskeisimmistä rakenteellisista tekijöistä oli oleskeluluvan saamisen yhteydessä tapahtuva vaille tukea jääminen, joka oli erityisen merkittävä tekijä turvapaikanhakijoina saapuneiden kannalta. Yllättävää kyllä, tämä tutkimus paljasti, että myös Suomeen töihin tai opiskelemaan muuttaneet kohtasivat haasteita ja jäivät ilman asumisen tukea. Tutkimukseen osallistuneiden joukossa turvapaikanhakijat olivat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleva ryhmä, mikä vastaa aiempien tutkimusten ja selvitysten tuloksia (ympäristöministeriö, 2016). FEANTSA, 2020; Kaur ym., 2021; Samari & Groot, 2023).

Tässä tutkimuksessa tulokkaat eivät asemastaan riippumatta osanneet paikallista kieltä, eikä heillä ollut tietoa paikallisista asumis- ja sosiaalipalvelujärjestelmistä. Tietyt osallistujat, erityisesti vastaanottokeskuksissa asuvat turvapaikanhakijat, eivät saaneet riittävää tukea ja ohjausta asumisen turvaamiseksi ennen vastaanottokeskuksesta poistumista. Oleskeluluvan saamisen yhteydessä annettavan avun ja tiedon riittämättömyys vaikeutti ratkaisevasti heidän mahdollisuuksiaan löytää asuntoa heidän siirtyessään vastaanottokeskuksista itsenäiseen asumiseen. Tämä vastaa myös alan aikaisempaa tutkimusta (Mittton, 2021). Tämä ensimmäisen oleskeluluvan jälkeisen tuen puute vaikutti joihinkin osallistujiin ja johti asunnottomuuteen. Joukossa oli pakolaisia, oleskeluluvan työn perusteella saaneita ja kansainvälisiä opiskelijoita.

Toisaalta jotkut henkilöt, joille oli hiljattain myönnetty oleskelulupa, saivat joko apua vastaanottokeskuksen henkilökunnalta tai henkilökunta antoi heille monikielistä asu-

misneuvontaa tarjoavien kansalaisjärjestöjen yhteystiedot. Lisätutkimusta tarvitaan, jotta voidaan tarkastella vastaanottokeskuksissa saatavilla olevan tuen puutteita. Oleskeluluvan työn perusteella saaneet turvapaikanhakijat jäivät tämän tutkimuksen perusteella ilman riittävää apua. Koska he olivat taloudellisesti itsenäisiä, heidät jätettiin selviytymään asumiseen liittyvistä haasteista yksin, vaikka heiltä puuttui tarvittavia tietoja ja taitoja. Niinpä he lähtivät vastaanottokeskuksesta ilman varmaa asuinpaikkaa. Selkeiden ohjeiden puuttuminen yhdessä erilaisten eettisten arvojen ja säännösten henkilökohtaisten tulkintojen kanssa voi johtaa epäjohtonmukaisuuksiin ja epäselvyyksiin palvelujen tarjoamisessa maahanmuuttaneille (Mostowska, 2014).

Kattavan tuen ja opastuksen varmistaminen kaikille vastaanottokeskuksista siirtyville on elintärkeää, jotta näihin haavoittuvuuksiin voidaan puuttua ja estää alkuvaiheen asumiseen liittyvät haasteet. Yhtenä ratkaisuna voisi olla asumisneuvonnan sisällyttäminen kotoutumissuunnitelmaan niin, että se käynnistetään heti oleskeluluvan saamisen jälkeen vastaanottokeskuksessa. Toinen lähestymistapa voisi olla yhteistyö Migrin ja maahanmuuttaneiden asumisneuvontaan erikoistuneiden kansalaisjärjestöjen välillä. Tapauksissa, joissa vastaanottokeskusten resurssit ja henkilökunta ovat rajalliset, on tärkeää tarjota tietopaketteja maahanmuuttaneiden äidinkielillä. Siten he voivat itse hakea tukea kansalaisjärjestöiltä. Tällaisen tietopaketin tarjoaminen heti Suomeen muuton alkuvaiheessa on ratkaisevan tärkeää paitsi pakolaisille myös työn tai opiskelustatuksen perusteella oleskeluluvan saaneille, jotka saattavat joutua alttiiksi asunnottomuudelle tietojen ja taitojen puutteen vuoksi, kuten tutkimustulokset osoittavat.

Haastattelut osoittavat selvästi, että eri kielillä asumisneuvontaa tarjoavat kansalaisjärjestöt ovat ratkaisevassa asemassa osallistujien asunnottomuuteen liittyvien haasteiden ratkaisemisessa. Näin ollen tällaisten palvelujen tarjoaminen ja laajentaminen on osoittautunut tehokkaaksi maahanmuuttaneiden asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisemisessa, aiempien tutkimusten mukaisesti (Wayland, 2007; Pleace ym., 2015; Panta, 2019). Erityisesti Helsingin ja Espoon kaltaiset kaupungit ovat laajentaneet

erityisiä asumisneuvontapalveluja ympäristöministeriön vuonna 2022 säätämän lain-säädännön mukaisesti. On olennaisen tärkeää seurata näitä toimia, kerätä palautetta asiakkailta ja asiantuntijoilta ja arvioida, ovatko nämä aloitteet riittäviä vai onko niitä kehitettävä. Lisäksi kaupungin asumisneuvonnalla on ollut merkittävä rooli haastavien asumistilanteiden ratkaisemisessa. Sekä kansalaisjärjestöihin että kaupungin asumis-neuvontaan yhteydessä olleille järjestyi vakaampaa majoitusta ja he saivat myös vuok-rattua asunnon. On tärkeää huomata, että pääkaupunkiseudun kansalaisjärjestöt tuke-vat asunnottomia asuinkunnasta riippumatta, kun taas kunnat tarjoavat tukea erityisesti omille asukkailleen. Tästä syystä kansalaisjärjestöt toimivat usein joustavammin.

ELY-keskukset ovat yhteistyössä kuntien kanssa tarjonneet kuntapaikan erittäin haa-voittuvassa asemassa oleville pakolaisille, kuten alaikäisille ja kiintiöpakolaisille. Nämä mahdollisuudet ovat kuitenkin rajalliset, eivätkä ole kaikkien saatavilla. Lisäksi suurin osa kuntapaikoista sijaitsee pienemmissä, syrjäisemmissä kaupungeissa, kun taas mo-net pakolaiset haluavat jäädä pääkaupunkiseudulle. Esimerkiksi vuonna 2023 Uuden-maan ELY-keskus tarjosi 700 kuntapaikkaa, mutta kaikki paikat eivät tulleet käyttöön (Jaana Suokonautio, maahanmuuttopäällikkö, Uudenmaan ELY-keskus, henkilökohtai-nen viestintä, helmikuu 2024). Lisätutkimusta tarvitaan, jotta asiantuntijoilta saadaan lisää palautetta sen arvioimiseksi, kuinka vaikuttava ja kestävä rooli kuntapaikkame-nettelyllä on pakolaisten ja kiintiöpakolaisten asunnottomuuden ehkäisyssä. Tässä tut-kimuksessa asunnottomuutta koki erityisesti kaksi osallistujaa, jotka olivat saapuneet Suomeen kiintiöpakolaisina.

Vaikka työelämässä olevat osallistujat ovat asuneet Suomessa useita vuosia, he koh-taavat edelleen haasteita, jotka johtuvat puutteellisesta suomen kielen taidosta sekä asumis- ja sosiaalipalvelujärjestelmän vajavaisesta tuntemuksesta. Nämä henkilöt ei-vät saaneet vastaanottokeskuksesta tukea asumiseen, mikä johti heidän ensimmäi-siin asunnottomuusjaksoihinsa. Lisäksi he kokivat myös myöhemmin asunnottomuus-jaksoja, jotka johtuivat tietojen ja taitojen pysyvistä puutteista. Osallistujat korostivat

kohtuuhintaisten suomenkielen kurssien puuttumista ja sitä, että he eivät voi osallistua kotoutumissuunnitelmassa tarjotuille maksuttomille kielikursseille, jotka on suunnattu yksinomaan työttömille maahanmuuttaneille. Sen lisäksi, että kielitaidon ja muun osaamisen puute aiheutti asumiseen liittyviä haasteita, se altisti myös hyväksikäytölle. Tämän kierteen katkaisemiseksi tarvitaan osallistavampia kotoutumissuunnitelmia tai sitä, että kaikille tarjotaan maksuttomia suomenkielen kursseja, jotka mahdollistavat heidän osallisuutensa ja helpottavat kotoutumisprosessia ja siten myös asumisen vakautta. Kohtuuhintaisten asuntojen puute, joka on hyvin dokumentoitu maailmanlaajuisesti (Pleace ym., 2015; Ympäristöministeriö, 2016; Mattu, 2002; FEANTSA, 2020; Hermans ym., 2020), on keskeinen maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen vaikuttava tekijä. Näin on Suomen ohella myös muualla. Alhainen tulotaso ja asumisen vakauteen liittyvät ongelmat ovat läheisessä suhteessa toisiinsa. Pääkaupunkiseudulla kohtuuhintaisten asuntojen puute ja alhainen tulotaso edellyttävät yhdessä poliittisia toimia, jotta kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta voidaan parantaa. Tutkimukset osoittavat, että maahanmuuttaneet, jotka usein tekevät matalapalkkaisia töitä, kohtaavat asumiseen liittyvää syrjintää alhaisen tulotasonsa vuoksi, mikä aiheuttaa merkittäviä asumiseen liittyviä haasteita (Beer & Foley, 2003; Kauppinen, 2019; Kaur ym., 2021). Kuten tässäkin tutkimuksessa, perheiden kannalta erityisenä ongelmana on kohtuuhintaisten suurten asuntojen puute. Asunnottomien maahanmuuttaneiden perheiden osuus on pääkaupunkiseudulla ollut yli 50 prosenttia vuodesta 2014.

Paperittomat maahanmuuttaneet, joilla on rajalliset oikeudet, nousevat tässä tutkimuksessa esiin haavoittuvimmassa asemassa olevana ryhmänä huolimatta siitä, että he eivät ole mukana Aran tilastoissa. Paperittomien henkilöiden oikeuksien erilaiset määritelmät ja kuntien erilaiset tulkinnat johtavat epä johdonmukaisuuksiin saatavilla olevien palvelujen määrässä ja luonteessa (Katsiko ym., 2023).

Suomi on onnistunut vähentämään sekä pitkäaikaisasunnottomuutta että asunnottomuutta yleensä 1980-luvulta lähtien, mikä on suurelta osin asunto ensin -mallin ansiota.

Tämän mallin palvelut eivät kuitenkaan palvele kaikkia asunnottomia, sillä ne perustuvat oletukseen, että yksilöillä on erityisiä ominaisuuksia ja syitä, jotka johtavat asunnottomuuteen. Tutkimukset puoltavat palvelujen yksilöllistämistä siten, että tunnistetaan erilaisia tarpeita, jotka perustuvat yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin (Fitzpatrick ym., 2012; Pleace & Bretherton, 2013). Tähän vaikuttaa myös stereotyyppinen näkemys asunnottomuudesta yhteiskunnassa (Dwyer ym., 2023). Kuten aikaisemmissa asunnottomia maahanmuuttaneita koskevissa tutkimuksissa (Tsai, & Gu, 2019; Hermans ym., 2022; Parés-Bayerri ym., 2023) tässäkin tutkimuksessa osallistujilla ei ollut päihteiden väärinkäyttöä tai vakavia mielenterveyden haasteita, jotka ovat olleet asunto ensin -mallin ytimessä.

On syytä arvioida asunto ensin -mallia uudelleen tai luoda sen pohjalta kattavampi järjestelmä, jossa voidaan ottaa huomioon kaikkien asunnottomien erityiset tarpeet, mukaan lukien maahanmuuttaneiden ja paperittomien tarpeet. Tässä mallissa tukea jatketaan, kunnes yksilöt ja perheet ovat saavuttaneet itsenäiseen toimintaan tarvittavat tiedot ja taidot. Koti on vakaa perusta, joka luo ympäristön onnistuneeseen kotoutumiseen tarvittavien taitojen oppimiselle. Tuoreen italialaistutkimuksen (Salinaro & Ilardo, 2023) mukaan asunto ensin -mallin innovaatiot voivat vastata maahanmuuttaneiden tarpeisiin. Tämä tutkimus korostaa tarvetta arvioida uudelleen sosiaalisen osallisuuden käsitettä. Lisäksi maahanmuuttaneiden näkökulmasta asuminen on ensisijainen ja olennainen edellytys sujuvalle kotoutumiselle uuteen yhteiskuntaan (Phillips, 2006). Asunnottomuuden vähentämistä käsittelevä eurooppalainen foorumi EPOCH pitää Suomea Euroopan johtavana esimerkkinä asunnottomuuden torjunnassa ja asunto ensin -mallin onnistuneessa toteutuksessa (Leterme & Develtere, 2023). Tämä menestys olisi laajennettava myös maahanmuuttaneiden asunnottomuuden vähentämiseen ja poistamiseen.

Tähän tutkimukseen osallistuneiden perheiden kokemukset syrjinnästä ja rasismista vastaavat aiempien tutkimusten tuloksia (Phillips, 2006; St. Arnault, & Merali, 2019) ja edellyttävät lisää vaikuttamistyötä ja koulutusta. EU:n tuoreessa rasismia Suomessa

koskevassa selvityksessä (Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2023) korostetaan, että valtion, kuntien ja kansalaisjärjestöjen on ryhdyttävä kansallisiin toimiin yhteiskunnan, erityisesti asumissektorin, valistamiseksi syrjinnän ja rasismien torjunnassa.

Araa koskeviin suosituksiin sisältyy 'maahanmuuttajan' määritelmän laajentaminen kattamaan myös vastaanottokeskuksissa asuvat turvapaikanhakijat ja paperittomat maahanmuuttaneet, jolloin se vastaisi asunnottomuuden ETHOS-määritelmää. Lisäksi, jotta maahanmuuttajien asunnottomuutta voidaan ymmärtää perusteellisemmin ja edistää kokonaisvaltaisempaa asunnottomuuspolitiikkaa tulisi asunnottomuustilastojen sisältää yksityiskohtaisempaa tietoa asunnottomien maahanmuuttajien taustoista. Oleskelulupatyyppejä koskevan kysymyksen lisääminen kunnille lähetettävään asunnottomuus-kyselyyn olisi yksi keino saada yksityiskohtaisempaa tietoa. Paperittomien kohdalla asunnottomien tarkan lukumäärän selvittäminen on mahdotonta ja siihen liittyy myös eettisiä huolenaiheita. Joitakin tietoja kuitenkin pystytään keräämään kunnilta ja paperittomat voidaan huomioida asunnottomuudesta viestittäessä. Eettiset huolenaiheet eivät saa olla syy sille, että yksilöitä jätetään pois tilastoista tai asunnottomuuspalveluiden piiristä. (Hermans ym., 2022).

Lisäksi Aran ja muiden asunnottomuussektorilla toimivien viranomaisten on kiinnitettävä huomiota tämän tutkimuksen johtopäätökseen: maahanmuuttaneiden keskuudessa on piiloasunnottomuutta. Piiloasunnottomuudesta on kyse, kun henkilö käyttää osoitetta, jossa ei todellisuudessa asu, tai kieltäytyy hakemasta tukea, koska pelkää sen voivan vaarantaa oleskeluluvan voimassaolon pidentämisen. Tutkimukset puoltavat tiedonkeruun monimenetelmäisyyttä, joka kannustaa laajempaan yhteistyöhön eri palvelujen kanssa, mukaan lukien kansalaisjärjestöt ja jopa vapaaehtoisjärjestöt, jotka toimivat suoraan asunnottomien maahanmuuttaneiden parissa (Hermans ym., 2022). Asiantuntijat Suomessa ovat myös korostaneet, että asunnottomuuden tilastointia on kehitettävä poliittisen päätöksenteon tueksi ja asunnottomuustyön vaikuttavuuden lisäämiseksi (Tietoon perustuva asunnottomuuspolitiikka, tammikuu 2023). Tässä tutkimuksessa

tutkittiin pääkaupunkiseudulla asunnottomuutta kohdanneiden maahanmuuttaneiden muodostamaa rajallista otosta, joka antaa näkökulman maahanmuuttaneiden asunnottomuuden todellisuuteen Suomessa. Lisätutkimuksia tarvitaan ilmiön ymmärtämisen syventämiseksi.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista muutti Suomeen vuosina 2015–2017. Osa heistä on kokenut sittemmin kaksi ja jopa kolme asunnottomuusjaksoa, mikä osoittaa, että tuki on ollut puutteellista kyseisenä aikana. Sen lisäksi, että osallistujat kokivat asunnottomuutta, he eivät myöskään kyenneet hoitamaan monia arjen asioita itsenäisesti turvautumatta kieliyhteisöönsä. Tämä tutkimus havainnollistaa tehokkaasti, millaisia virheitä on tehty ja miten ne vaikuttavat edelleen elämän eri osa-alueisiin, kuten asumiseen. Kattavalla pitkän aikavälin asunnottomuuspolitiikalla, joka kattaa myös maahanmuuttajien erityistarpeita huomioivia toimenpiteitä, voidaan estää vastaavat ongelmat jatkossa.

Uuden hallituksen tekemät muutokset ja sosiaalietuuksien leikkaukset ovat herättäneet huolta asunnottomuussektorilla. Vaikka pitkäaikaisasunnottomuuden torjumiseen kohdennettujen ydinpalvelujen rahoitus säilyy, muihin turvaverkkoihin ja tukijärjestelmiin, kuten asumistukeen, on tehty leikkauksia (Kaakinen, 2023). Asuntopolitiikkaan osallistuvien viranomaisten ja poliittisten päättäjien on tärkeää puuttua asunnottomuuden mahdollisiin haasteisiin ennakoivasti.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että uusien maahanmuuttaneiden onnistunut kotoutuminen on avain maahanmuuttaneiden asunnottomuuden ehkäisemiseen. Kielimuurien, työ- ja asuntopolitiikkinoiden esteiden sekä lisääntyvän syrjinnän vuoksi maahanmuuttaneet ovat yhä suuremmissa syrjäytymisvaarassa (O'Sullivan ym., 2023). Siksi tarvitaan selkeää pitkän aikavälin kotoutumis- ja asuntopolitiikkaa, joissa pureudutaan tähän nimenomaiseen asiaan. Tämä ei vaikuta pelkästään maahanmuuttaneiden asunnottomuuteen, vaan auttaa myös torjumaan hyväksikäyttöä, eriytymiskehitystä ja syrjintää.

Lähteet:

Alasalmi, J., Busk, H., & Holappa, V. (2023). Kotoutumiskoulutukseen osallistuneiden ohjautuminen, palvelupolut ja työllistyminen. Retrieved October 2023 <https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-327-878-3>

ARA reports (2010-2023). Retrieved September 2023 https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus

Beer, A., & Foley, P. (2003). Housing need and provision for recently arrived refugees in Australia, Australia Housing and Urban Research Institute (AHURI). Southern Research Centre.

Bontenbal, I., & Lillie, N. (2022). Minding the gaps: The role of Finnish civil society organizations in the labour market integration of migrants. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(5), 862-871.

Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Couch, J. (2011). 'My life just went zig zag': Refugee young people and homelessness. *Youth Studies Australia*, 30(2), 22-32.

Couch, J. (2017). 'Neither here nor there': refugee young people and homelessness in Australia. *Children and Youth Services Review*, 74, 1-7.

Dwyer, R., Palepu, A., Williams, C., Daly-Grafstein, D., & Zhao, J. (2023). Unconditional cash transfers reduce homelessness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 120(36), e2222103120.

Espoo City (2022). Population. Retrieved October 2023 <https://www.espoo.fi/en/population#population-structure-and-population-changes-17442>

European Asylum Support Office (2021). Annual Report on the Situation of Asylum in the European Union 2016. European Asylum Support Office. Retrieved July 2022 <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/EASO-Asylum-Report-2021.pdf>

European Commission (2005). Policy measures to ensure access to decent housing for migrants and ethnic minorities. Retrieved July 2022 https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/decenthousing_leaflet_en.pdf

European Migration Network Asylum and Migration Glossary. (n,d). Retrieved January 2024 https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en

European Union Agency for Fundamental Rights (2023). Being Black in the EU – Experiences of people of African descent. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-being-black_in_the_eu_en.pdf

Fiedler, R., Schuurman, N., & Hyndman, J. (2006). Hidden homelessness: An indicator-based approach for examining the geographies of recent immigrants at-risk of homelessness in Greater Vancouver. *Cities*, 23(3), 205-216.

Finnish Government (2021. June 17). Government report proposes extensive program to speed up integration of immigrants. Retrieved October 2023 <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410877/government-report-proposes-extensive-programme-to-speed-up-integration-of-immigrants>

Finnish Government (2023, August 4). An overview of migration to the EU and Finland 1/2023. Retrieved October 2023 <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410869/an-overview-of-migration-to-the-eu-and-finland-1-2023>

Finnish National Youth Council Allianssi (2023, June 22). Analyysi: Näin Petteri Orpon hallitusohjelma vaikuttaa nuoriin. Retrieved October 2023 <https://nuorisoala.fi/blogit/analyysi-nain-petteri-orpon-hallitusohjelman-vaikuttaa-nuoriin/>

Fitzpatrick, S., Johnsen, S., & Bramley, G. (2012). Multiple exclusion homelessness amongst migrants in the UK. *European Journal of Homelessness*, 6(1), 31-58. Retrieved January 2024 https://pure.hw.ac.uk/ws/portalfiles/portal/7456906/EJH_Migration.pdf

Flatau, P., Smith, J., Carson, G., Miller, J., Burvill, A., & Brand, R. (2015). The housing and homelessness journeys of refugees in Australia. Retrieved February 2024 https://www.researchgate.net/publication/291698911_The_housing_and_homelessness_journeys_of_refugees_in_Australia

Gaetz, S., Gulliver, T., & Richter, T. (2014). The state of homelessness in Canada 2014. Canadian Homelessness Research Network.

Heikkilä, E., & Peltonen, S. (2002). Immigrants and integration in Finland. Survey: About the situation of immigrants and refugees in six Baltic Sea States. Developed within the framework of the European Community Action, SOCRATES.

Helsingin Sanomat. (August 2023). Hallitus haluaa rajoittaa paperittomien terveystalvija - Helsingissä muutoksia ei ole suunnitteilla. Retrieved January 2024 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009757677.html>

Helsinki City. (2022). Helsinki Facts and Figures.

Retrieved September 2023 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_15_Helsinki_facts_and_figures_2022.pdf

Helsinki Times. (June 2023). Finland's new government introduces reforms in immigration and social security policies. Retrieved January 2024 <https://www.helsinki-times.fi/finland/finland-news/politics/23756-finland-s-new-government-introduces-reforms-in-immigration-and-social-security-policies.html>

Hermans, K., Dyb, E., Knutagard, M., Novak-Zezula, S., & Trummer, U. (2020). Migration and homelessness: measuring the intersections. *European Journal of Homelessness*, 14(3), 13-34.

Jauhiainen, J., Gadd, K., & Jokela, J. (2018). Paperittomat Suomessa 2017. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja, 8. Retrieved October 2023 https://www.researchgate.net/publication/322702535_UNDOCUMENTED_MIGRANTS_IN_FINLAND_IN_2017_PAPERITTOMAT_SUOMESSA_2017

Jauhiainen, J. S., & Tedeschi, M. (2021). Undocumented migrants and their everyday lives: The case of Finland (p. 183). Springer Nature.

Kaakinen, J. (2023). Kotiin: Selvitysraportti tarvittavista toimenpiteistä asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Ympäristöministeri. Retrieved November 2023 <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410903/report-homelessness-can-be-eradicated-by-2027-with-close-cooperation>

Kangas, O., & Kallioma-Puha, L. (2019). National strategies to fight homelessness and housing exclusion, Finland. Retrieved September 2023 https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/171136/ESPN_FI_TR3_FINAL.pdf?sequence=1

Katisko, M., Annala, I., Kalm-Akubardia, M., Kynsilehto, A., Marucco, C., Pehkonen-Elmi, T., & Viljanen, K. (2023). Paperittomien henkilöiden sosiaaliset oikeudet Suomessa. Retrieved October 2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164606/VNTEAS_2023_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kauppinen, T. (2019). Maahanmuuttajien asuinolot ja segregaatio. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.). Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. (s.153-165). Työ ja elinkeinoministeriö.

Kaur, H., Saad, A., Magwood, O., Alkhateeb, Q., Mathew, C., Khalaf, G., & Pottie, K. (2021). Understanding the health and housing experiences of refugees and other migrant populations experiencing homelessness or vulnerable housing: a systematic review using GRADE-CERQual. Canadian Medical Association Open Access Journal, 9(2), E681-E692.

Kela (March 2023). Kela introduces new form to simplify application process for those fleeing the war in Ukraine – now possible to apply for a Kela card and child benefit at the same time. Retrieved October 2023 <https://www.kela.fi/news-archive-other-languages/5268262/kela-introduces-new-form-to-simplify-application-process-for-those-fleeing-the-war-in-ukraine-now-possible-to-apply-for-a-kela-card-and-child-benefit-at-the-same-time>

Kela (December 2023). Changes to Kela benefits in 2024. Retrieved January 2024 <https://www.kela.fi/news-archive-kela/5904549/changes-to-kela-benefits-in-2024>

Kenelle kotoutumissuunnitelma tehdään? (n.d.) Kotoutumis.fi Retrieved October 2023 <https://kotoutuminen.fi/kenelle-kotoutumissuunnitelma-tehdaan>

Koskela, K. (2014). Integration policies–Finland country report. Retrieved October 2023 https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/33215/INTERACT_RR_2014_29.pdf?sequence=1

Kotoutumiskoulutus (2023, August). TE toimisto. Retrieved October 2023 <https://toimistot.te-palvelut.fi/uusimaa/paikallisetpalvelut/tyovoimakoulutukset/kotoutumiskoulutus>

Kuntapaikoista sopiminen tukee sujuvaa kuntaan siirtymistä (n.d.). retrieved January 2024 <https://kotoutuminen.fi/kuntapaikat-ja-kuntiin-osoittaminen>

Laki: asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027. (2023). Retrieved September 2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221036>

Laki: kotoutumisen edistämisestä (2023). Retrieved October 2023 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681?search%5Ball%5D=valvonnasta&search%5Bkohdista%5D=koko&search%5Btype%5D=tekstihaku>

Lee, B. A., Tyler, K. A., & Wright, J. D. (2010). The new homelessness revisited. *Annual review of sociology*, 36, 501-521.

Lehtimaja, I. (2017). Korkeakoulutetun maahanmuuttajan oikeus oppia suomea. Kieli, koulutus ja yhteiskunta.

Leterme, Y., & Develtere, P. (2023). The European Platform on Combating Homelessness (EPOCH): From Policy to Practice and from Practice to Policy. *European Journal of Homelessness* _ Volume, 17(2_). Retrieved February 2024 https://www.feantsaresearch.org/public/user/Observatory/2023/EJK_17_-_2/EJH_17-2_A02_v02.pdf

Lindert, J., von Ehrenstein, O. S., Priebe, S., Mielck, A., & Brähler, E. (2009). Depression and anxiety in labor migrants and refugees—a systematic review and meta-analysis. *Social science & medicine*, 69(2), 246-257.

Mattu, P. (2002). A survey on the extent of substandard housing problems faced by immigrants and refugees in the lower mainland of British Columbia. London: Mosaic.

Mayock, P., Sheridan, S., & Parker, S. (2012). Migrant women and homelessness: The role of gender-based violence. Retrieved January 2024 <https://www.feantsa.org/download/article-3-44464520364946263931.pdf>

Mäki, J. and Rask, T. (2023). Maahan muuttaneiden asunnottomuus – yhdenvertaisuus ja

Syrjintä koulutus. <https://ysaatio.fi/tapahtuma/koulutus-maahan-muuttaneiden-asunnottomuus-yhdenvertaisuus-ja-syrjinta-22-11-2023-klo-12-15-30/>

Mäntynen, M. (2018). Undocumented migrants' right to health care in Finland. Retrieved January 2024 <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://digikogu.taltech.ee/en/Download/236aa4c7-a6e4-461c-9b25-7ac39fa56c01&ved=2ahUKEw-jh08eeuoCIAxWLRHRAIHSGLGg0QFnoECBIQAQ&usg=AOvVaw1M1yfRRjAaQ73vOyflf-Dzf>

Migri. (n.d). Moving to a municipality. Retrieved October 2023 <https://migri.fi/en/moving-to-a-municipality>

Migri. (October 2023). Statistics on temporary protection. Retrieved October 2023 <https://migri.fi/en/statistics-on-temporary-protection>

Miller, K. E., & Rasmussen, A. (2010). War exposure, daily stressors, and mental health in conflict and post-conflict settings: Bridging the divide between trauma-focused and psychosocial frameworks. *Social science & medicine*, 70(1), 7-16.

Miller, K. E., & Rasmussen, A. (2017). The mental health of civilians displaced by armed conflict: an ecological model of refugee distress. *Epidemiology and psychiatric sciences*, 26(2), 129-138.

Ministry of Environment (2016). Action Plan for Preventing Homelessness in Finland 2016–2019 (AUNE). Retrieved September 2023 <https://www.homelesshub.ca/resource/action-plan-preventing-homelessness-finland-2016%E2%80%932019>

Ministry of social affair and health (November 2023). Retrieved January 2024 <https://stm.fi/en/healthcare-and-social-welfare-for-undocumented-persons>

Mitton, L. (2021). The newly-recognised refugees most at risk of homelessness in England. *Journal of Social Policy*, 50(1), 59-78.

Mostowska, M. (2014). 'We Shouldn't but We Do...': Framing the Strategies for Helping Homeless EU migrants in Copenhagen and Dublin. *The British Journal of Social Work*, 44(suppl_1), i18-i34. Retrieved February 2024 https://www.researchgate.net/profile/Magdalena-Mostowska/publication/275307009_'We_Shouldn't_but_We_Do_'_Framing_the_Strategies_for_Helping_Homeless_EU_migrants_in_Copenhagen_and_Dublin/links/5a66e735aca2720ba6afe3cf/We-Shouldnt-but-We-Do-Framing-the-Strategies-for-Helping-Homeless-EU-migrants-in-Copenhagen-and-Dublin.pdf

National Union for university students in Finland (SYL) (2023). SYL's Message to the Government Budget Session: Student Housing Allowance Must Not Be Cut Twice. Retrieved October 2023 <https://syl.fi/en/syls-message-to-the-government-budget-session-student-housing-allowance-must-not-be-cut-twice/>

Nichols, S., & Virsinger, P. (2021). Always standing on the fragile side of ice: Immigrants' integration into the labor market in Finland-Report. Tekniikan akateemiset TEK. Retrieved October 2023 https://www.tek.fi/sites/default/files/attachments/immigrants_integration_into_the_labor_market_in_finland_2021.pdf

OECD (2018). Working together: Skills and labour market integration of immigrants and their children in Finland. OECD, Paris, France.

O'sullivan, E., Benjaminsen, L., Busch-Geertsema, V., Filipovičhrast, M., Teller, N. (2023). Homelessness In the European Union. European Parliament. Retrieved November 2023 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/755915/IPOL_STU\(2023\)755915_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/755915/IPOL_STU(2023)755915_EN.pdf)

Parés-Bayerri, A., Calvo, F., Font-Mayolas, S., Panadero, S., & Vázquez, J. J. (2023). Differences in drug use among persons experiencing homelessness according to gender and nationality. *International journal of environmental research and public health*, 20(5), 4007. Retrieved November 2023 <https://www.proquest.com/docview/2785195975/2B9E131F176C4F9CPQ/1>

Phillips, D. (2006). Moving towards integration: the housing of asylum seekers and refugees in Britain. *Housing Studies*, 21(4), 539-553.

Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R., and Knutagård, M. (2015). The Finnish Homeless-

ness Strategy An International Review. Ministry of the environment.

Pleace, N. (2017). The Action Plan for Preventing Homelessness in Finland 2016-2019: The culmination of an integrated strategy to end homelessness? *European Journal of Homelessness*.

Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: a meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612.

Salinaro, M., & Ilardo, M. (2023). The interrelation between migration and homelessness: searching for inclusive solutions in the local context= L'interconnessione tra migrazione e homelessness: alla ricerca di soluzioni inclusive nel contesto locale. *EDUCATION SCIENCES & SOCIETY*, 14(2), 310-325.

Saloma, A. (2023, June). Hallitus aikoo leikata asumistuen saajilta – Kelan asiantuntija ennakoi tarpeen toimeentulotuelle kasvavan. Retrieved October 2023 <https://www.ess.fi/uutissuomalainen/6012150>

Samari, D., & Groot, S. (2023). Potentially exploring homelessness among refugees: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Social Distress and Homelessness*, 32(1), 135-150.

Skogberg, N., Mustonen, K. L., Koponen, P., Tiittala, P., Lilja, E., Ahmed Haji Omar, A., ... & Castaneda, A. E. (2019). Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi: Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista. Retrieved January 2024 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138298/URN_ISBN_978-952-343-351-9.pdf

St. Arnault, D., & Merali, N. (2019). Pathways for refugees' descent into homelessness in Edmonton, Alberta: the urgent need for policy and procedural change. *Journal of International Migration and Integration*, 20(4), 1161-1179.

Statistics in Finland (2022). Immigrants in population. Retrieved October 2023 https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa_en.html

Thurston, W. E., Roy, A., Clow, B., Este, D., Gordey, T., Haworth-Brockman, M., ... & Carruthers, L. (2013). Pathways into and out of homelessness: Domestic violence and housing security for immigrant women. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 11(3), 278-298.

Tiainen, S (2016). Annual Report on Migration and Asylum Policy, Finland. Retrieved October 2023 https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-09/annual-policy-09a_finland_apr_part2_final.pdf

Tietoon perustuva asunnottomuuspolitiikka ja -työ edellyttää asunnottomuuden tilastoinnin kehittämistä. (2023). Retrieved February 2024 https://sininauhasaatio.fi/kannanotto-tietoon-perustuva-asunnottomuuspolitiikka-ja-tyo-edellyttaa-asunnottomuuden-tilastoinnin-kehittamista/?fbclid=IwAR0i-1G345mO2vZTajHl3umGeEqGGVsY-dxq48_katNjsbDAqxcjA56QeCRc

Tsai, J., & Gu, X. (2019). Homelessness among immigrants in the United States: rates, correlates, and differences compared with native-born adults. *Public Health*, 168, 107-116.

Valtioneuvosto (19.1.2023). Retrieved May 2024 Valtion tuella rakennetaan ja korjataan tuhansia kohtuuhintaisia asuntoja - Valtioneuvosto

Vantaa City (2022). Vantaa in brief. Retrieved October 2023 <https://www.vantaa.fi/en/city-and-decision-making/vantaa-information/statistics-and-research/vantaa-brief>

Vilkama, V. (2021). Miten maahan muuttaneiden asunnottomuus poistetaan vuoteen 2027 mennessä pääkaupunkiseudulla. Katto-toiminta, Moniheli ry. Retrieved October 2023 https://moniheli.fi/wp-content/uploads/2021/09/Miten-maahanmuuttaneiden-asunnottomuus-poistetaan_raportti.pdf

Vilkama, V., Myllylä, A. L., & Puurunen, H. (2021). Vuokralaisvalintaan vaikuttavat tekijät ja ulkomaalaistaustaisten asunnon hakijoiden asema yksityisillä vuokramarkkinoilla. Raportti vuokranantajille suunnatun kyselyn tuloksista. Luettavissa internetistä: <https://moniheli.fi/wp-content/uploads/2021/11/Ulkomaalaistaustaisten-asunnon-hakijoidenasema-yksityisella-vuokramarkkinoilla-raportti.pdf>

Y-Foundation (2017). A home of your own: Housing First and ending homelessness in Finland. Retrieved September 2023 https://ysaatio.fi/wp-content/uploads/2018/01/A_Home_of_Your_Own_lowres_spreads.pdf

Wayland, S. V. (2007). The housing needs of immigrants and refugees in Canada. Retrieved February 2024 https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/attachments/FinalReport_CHRAImmigrationHousing_June_2007.pdf

YLE (September 2023). Laskuri näyttää, paljonko asumistuki putoaa – opiskelijalle ja asunnonomistajalle tulosen karu. Retrieved September 2023 <https://yle.fi/a/74-20039042>

